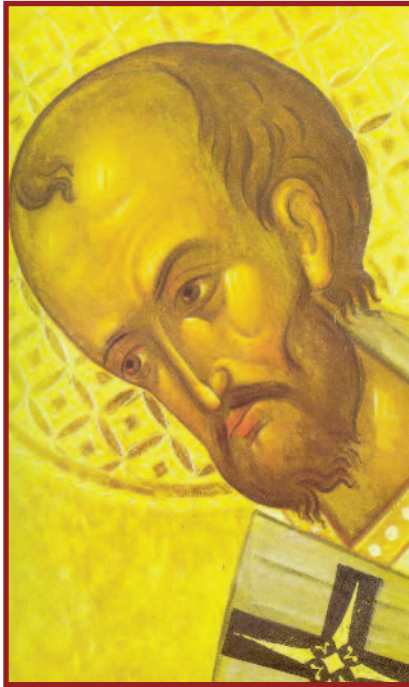

DE GODDELIJKE LITURGIE

VAN ONZE HEILIGE VADER JOHANNES CHRYSOSTOMUS

TEKST VOOR PRIESTER EN DIAKEN
VOOR GEBRUIK IN DE PAROCHIE

DE GODDELIJKE LITURGIE

VAN ONZE HEILIGE VADER JOHANNES CHRYSOSTOMUS

TEKST VOOR PRIESTER EN DIAKEN
VOOR GEBRUIK IN DE PAROCHIE

NEDERLANDSE VERTALING UIT DE GRIEKSE GRONDTEKST

UITGAVE ORTHODOX KLOOSTER IN DE PEEL

❖ GEBOORTE VAN DE MOEDER GODS ❖

ASTEN - 2013 -

Deze vertaling is gemaakt uit de Griekse grondtekst. De uitgave is gebaseerd op de tekst van de Griekse uitgaven van *Apostoliki Diakonia*, Kerk van Griekenland-1981 en die van het klooster *Simono Petra*, uitgave 2001. Geringe afwijkingen gaan terug op de Liturgiestudie van N. Trebelas, gemaakt in 1935 voor de wetenschappelijke commissie van het Patriarchaat van Constantinopel: ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ. Vanaf 1978 tot nu toe hebben zeer velen, door op- en aanmerkingen, meegeholpen aan het tot stand komen van deze uitgave. Dankbaar denk ik terug aan de hulp van Joh. M. Fountoulis(†), docent Liturgiek in Thessalonika. Met de Russische-orthodoxe parochie van de H. Nicolaas van Myra in Amsterdam is vanaf 2008 samengewerkt om tot een gezamenlijke vertaling te komen van de priester teksten. Deze uitgave heeft de overeengekomen tekst.

Aan alle lezers en gebruikers van deze tekst vragen wij vergeving voor de onvolkomenheden. U allen vragen wij ons klooster te gedenken in uw gebeden en vooral bij de viering van het grote en heilige Mysterie van de Goddelijke Liturgie.

Abdis Maria en medezusters

Orthodox Klooster in de Peel - Asten - Kerstvasten 2013

voor meer informatie:

+ Orthodox Klooster in de Peel +

Geboorte van de Moeder Gods

Gruttoweg 7, 5725 RT Asten

tel/fax (0031) 0493 - 560421

www.orthodoxasten.nl

e-mail: orthodoxasten@hetnet.nl

❖ INHOUD ❖

Enkele opmerkingen.....	7
De Goddelijke Liturgie - proskomidie.....	9
De Goddelijke Liturgie van Johannes Chrysostomus	29
Wegzending.....	78
Synaxarion	81
Dankgebeden.....	97
Trisagion / Litia	103
Concelebratie	107
Noten	108

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΒΕΛΓΙΟΥ
ΚΑΙ ἘΞΑΡΧΙΑ ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ

PATRIARCAT OECUMENIQUE
ARCHEVECHE DE BELGIQUE
ET EXARCHAT DES PAYS-BAS ET DU LUXEMBOURG

OECUMENISCH PATRIARCHAAT
AARTSBISDOM VAN BELGIË
EN EXARCHAAT VAN NEDERLAND EN LUXEMBURG

Διὰ τοῦ παρόντος θὰ ἤθελα νὰ ἀπευθῶνω ἐγκάρδια συγχαρητήρια εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Ἀστεν Ὀλλανδίας, εἰς τὴν Γερόντισσαν αὐτῆς Μαρίαν μοναχὴν καὶ τὴ συνοδείαν αὐτῆς, διὰ τὴν μετάφρασιν τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἱεροῦ Χριστοστόμου εἰς τὴν Ὀλλανδικὴν γλῶσσαν.

Ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ἡ μεγαλύτερη πηγὴ εὐλογίας διὰ τὸν πιστόν, ἀποτελεῖ δὲ τὸ κέντρον τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς μας. Εἶναι τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσά μας. Διὰ τοῦτο καὶ παραμένει πάντα ἡ μοναδικὴ ἐλπίς ἀληθινῆς ζωῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ παρούσα μετάφρασις θὰ βοηθήσῃ ὅλους τοὺς πιστοὺς νὰ γνωρίσουν καλύτερα τὸν πλοῦτον τῆς Ὀρθοδόξου Λατρείας μας, διὰ τοῦτο καὶ τὴν συνιστῶμεν ἐνθέρμως εἰς Κληρὸν καὶ λαόν.

Εὐχαριστῶν ἐκ μυχίων διὰ τὸν πολὺτιμον κόπον των, εὐχομαί ὁ Δωρεοδότης Κύριός μας μὲ τίς μεριτεῖες τῆς Κυρίας Θεοτόκου, τῆς καὶ Προστατίδος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, νὰ χαρίξῃ εἰς τὴν Γερόντισσαν Μαρίαν καὶ τὴν συνοδείαν αὐτῆς, ὑγίαν ἀδιάπτικτον, διὰ νὰ προβάλλουν δι' ἔτη πολλὰ τὴν Ὀρθόδοξον πίστιν καὶ λατρείαν μας εἰς τὴν Ὀλλανδίαν.

Ἐν Βρυξέλλαις, ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει τῇ 20ῇ Μαρτίου 2012

Ὁ Μητροπολίτης Βελγίου
καὶ Ἐξαρχος Κάτω Χωρῶν
καὶ Λουξεμβούργου

† ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

BUREAU KANTOOR :
Avenue Charlot 71 - Charbolaan 71 B - 1030 BRUXELLES - BRUSSEL
TEL.00-32-2-738.52.78 FAX.00-32-2-735.32.84
Email: Eglise.orthodoxe@skynet.be Website : www.orthodoxia.be

Nummers ⁽¹⁾ in de tekst verwijzen naar **noten** achterin het boekje, vaak betrekking hebbend op verschillen in gebruik tussen Grieks en Slavisch. Meestal gaan deze verschillen terug op verschillende handschriften. Daarin staan bij iedere handeling één of meer toepasselijke verzen uit de psalmen of de profeten. Waarschijnlijk had men zoveel regels als nodig was om de tijd van een handeling te overbruggen. In de Slavische traditie worden vaak meer verzen of zelfs de hele psalm gelezen. Wetenschappers zien graag dat de *cursieve tekst* wordt weggelaten, omdat het om latere toevoegingen gaat.

Altaar	=	de Altaartafel;
altaar	=	de altaarruimte;
P	=	tekst van de priester;
D	=	tekst van de diaken, die de priester bidt wanneer hij zonder diaken dient.
p	=	tekst van de priester, die overgeslagen wordt als er geen diaken meedient.
d	=	tekst van de diaken, die overgeslagen wordt als er geen diaken meedient;
P +	=	de priester geeft de zegen.

In de rubrieken is weggelaten:

- a. Dat de diaken bij het aankleden zijn gewaden kust;
dat de priester zijn gewaden zegent en kust.
- b. Dat de diaken iedere keer wanneer hij iets aan de priester geeft of iets van hem krijgt diens rechterhand kust.
- c. Dat de diaken iedere keer wanneer hij een gebed zegt zijn oraar opheft, het vasthoudend met drie vingers van zijn rechterhand.

DE GODDELIJKE LITURGIE

DE ORDE VAN DE VOORBEREIDING

DE VOORBEREIDING VAN DE LITURGEN

De priester die de Goddelijke Liturgie gaat voltrekken, moet zich tevoren met iedereen verzoend hebben, en niets tegen iemand hebben. Met heel zijn kracht moet hij zijn hart behoeden tegen slechte gedachten.

De tijd vanaf de vooravond moet hij in onthouding doorbrengen en tot aan de Liturgie moet hij zeer waakzaam zijn. Wanneer de tijd gekomen is, maakt hij met de diaken voor de heilige deuren drie buigingen naar het Oosten. Zij kunnen hierbij zeggen:

God, wees mij zondaar genadig.

d Zegen, heer.

P Gezegend is onze God, immer, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen.

D Amen.

P Eer aan U, onze God, eer aan U.¹

Hemelse Koning, Trooster, Geest der waarheid,
Die alom tegenwoordig zijt en alles vervult,
Schatkamer van het goede, en Schenker van het leven,
kom en verblijf in ons, reinig ons van alle smet,
en red onze zielen, o Goede.

D Heilige God, heilige Sterke, heilige Onsterfelijke,
ontferm U over ons. (3x)

Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest,
nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Alheilige Drie-eenheid, ontferm U over ons;
Heer, wis onze zonden uit,
Meester, vergeef ons onze ongerechtigheden,
Heilige, bezoek ons en genees onze zwakheden
omwille van Uw Naam.

Heer, ontferm U. (3x)

Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest,
nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,
Uw Naam worde geheiligd,
Uw Koninkrijk kome,
Uw wil geschiede, zoals in de hemel zo ook op aarde,
geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaren vergeven,
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.

P Want van U is het koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

D Amen.

P Ontferm U over ons, o Heer, ontferm U over ons. Omdat wij van alle rechtvaardiging verstoken zijn, bieden wij, zondaars, U, Heer, dit smeekgebed aan: ontferm U over ons.

D Eer ...

Heer, ontferm U over ons, want op U vertrouwen wij. Wees niet te zeer op ons vertoornd, en wees onze overtredingen niet indachtig, maar zie ook nu op ons neer als Barmhartige en verlos ons van onze vijanden: want Gij zijt onze God, en wij zijn Uw volk, allen zijn wij het werk van Uw handen, en Uw Naam roepen wij aan.

P Nu en ...

Open voor ons de poort der barmhartigheid, gezegende Moeder Gods. Laat ons, die op u hopen niet afdwalen. Mogen wij door u uit de gevaren bevrijd worden: want gij zijt de redding van het volk der christenen.

Terwijl ondertussen het voorhangsel wordt geopend.

Zij vereren de Christus-ikoon en zeggen ieder voor zich:

Wij vereren Uw reine ikoon, o Goede, en wij vragen vergeving van onze zonden, Christus God. Het behaagde U immers om vrijwillig in het vlees het kruis te bestijgen, om Uw schepselen te verlossen uit de slavernij van de vijand. Daarom roepen wij U dankbaar toe: Gij hebt alles met vreugde vervuld, onze Redder, Die gekomen zijt om de wereld te redden.

Zij vereren de Moeder-Gods-ikoon

Gij, die de bron zijt der Barmhartigheid, acht ons uw medelijden waardig, Moeder Gods. Zie neer op het volk dat gezondigd heeft, toon zoals altijd uw macht. Want op u hopend roepen wij u het "Verheug u" toe, zoals eens Gabriël, de aanvoerder der onlichamelijken.²

Zij vereren de ikoon van de H. Johannes de voorloper

De gedachtenis van een rechtvaardige wordt gevierd met hymnen, maar u volstaat het getuigenis des Heren, o Voorloper. Want gij toonde u waarlijk eerbiedwaardiger dan de profeten, omdat gij Hem die gij predikte mocht dopen in de wateren. En nadat gij geleden had voor de waarheid, hebt gij vol vreugde de blijde boodschap gebracht aan hen in de hades, dat God in het vlees is verschenen, Die de zonde der wereld wegneemt en ons de grote genade verleent.

Na het vereren gaan ze met gebogen, onbedekt hoofd voor de heilige deuren staan

d Laat ons bidden tot de Heer.

P Heer, strek Uw hand uit vanuit Uw woning in den hoge en sterk mij voor het dienstwerk, dat ik voor U ga verrichten, opdat ik zonder veroordeling voor Uw ontzagwekkend Altaar tred om de onbloedige erediensdienst te voltrekken. Want van U is de kracht en de heerlijkheid, in de eeuwen der eeuwen.

D Amen.

Eventueel een kleine wegzending: ³

P Eer aan U ..

*D Eer ... Nu en.. Heer, ontferm U (3x)
Vader zegen.*

P Dat Christus onze waarachtige God ...

D Amen

P Door de gebeden ...

D Amen

Zij maken een buiging voor het volk en gaan het altaar in ⁴ zeggend

Ik zal binnentreden in Uw huis, ik zal mij buigen voor
Uw heilige tempel in vreze voor U.⁵

Binnengekomen in het altaar maken zij drie buigingen voor het heilig Altaar. De priester kust het Evangelie en het Altaar, de diaken alleen de rechterhoek van het Altaar:

Ieder neemt zijn gewaden, buigt drie maal richting oost, bij zichzelf zeggend:

God, wees mij zondaar genadig en ontferm U over mij.

Dan gaat de diaken naar de priester met zijn stichaar en oraar, en zegt met gebogen hoofd

d Zegen, heer, het stichaar met het oraar.

p + Gezegend is onze God, immer, nu en altijd,
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Dan trekt de diaken zich terug naar een kant van het altaar en doet zijn stichaar aan.

d Mijn ziel verheugt zich in de Heer, want Hij heeft mij een kleet van verlossing aangedaan en mij bekleed met een gewaad van vreugde; Hij heeft mij als een bruidegom een kroon opgezet, en als een bruid met sieraden getooid.

Dan kust hij zijn oraar en bevestigt het op zijn linkerschouder. Ook doet hij zijn manchetten aan.

Bij de rechter zegt hij

d Uw rechterhand, Heer, is verheerlijkt door kracht.
Uw rechterhand, Heer, verpletterde de vijanden.
Door de overvloed van Uw heerlijkheid
hebt Gij de tegenstanders verbrijzeld.

Bij de linker zegt hij

d Uw handen hebben mij geschapen en gevormd,
geef mij inzicht en ik zal Uw geboden leren.

*Dan gaat hij de proskomidietafel voorbereiden. De heilige **diskos** zet hij links, de heilige **kelk** rechts. De **velums** legt hij opgevouwen terzijde met de **ster** erop. Hij controleert de **lans**, de **prosforen**, de **wijn** en het **water**, en steekt een **kaars** aan.*

*De **priester** neemt zijn **stichaar** in de linkerhand, zegent het en zegt*

P + Gezegend is onze God, immer, nu en altijd,
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Hij trekt het aan:

P Mijn ziel verheugt zich in de Heer, want Hij heeft mij een kleet van verlossing aangedaan en mij bekleed met een gewaad van vreugde; Hij heeft mij als een bruidegom een kroon opgezet, en als een bruid met sieraden getooid.

Bij het epitrachiel

P + Gezegend is God, Die Zijn genade uitstort over Zijn priesters: als myron over het hoofd, die afvloeit over de baard, de baard van Aäron; die afvloeit over de zoom van zijn gewaad.

Bij de gordel

P + Gezegend is God, Die mij met kracht omgordt, Die mijn weg onbevlekt heeft gemaakt.⁶

Bij de rechtermanchet

P + Uw rechterhand, Heer, is verheerlijkt door kracht. Uw rechterhand, Heer, verpletterde de vijanden. Door de overvloed van Uw heerlijkheid hebt Gij de tegenstanders verbrijzeld.

Bij de linkermanchet

P + Uw handen hebben mij geschapen en gevormd, geef mij inzicht en ik zal Uw geboden leren.

Indien hij toestemming heeft een zwaard te dragen

P + Gord uw zwaard aan uw heup, o Machtige, in uw pracht en uw schoonheid. Span u in, trek voorspoedig voort en heers omwille van waarheid, zachtmoedigheid en recht en uw rechterhand zal u wonderbaar leiden.⁷

Bij het feloon

P + Uw priesters, Heer, zullen zich bekleden met gerechtigheid en Uw heiligen zullen zich vol vreugde verheugen.

Hierna wassen zij hun handen:

D/P Ik was mijn handen in onschuld, Heer, en ik zal rond Uw Altaar gaan om de klank van Uw lofzang te horen, om al Uw wonderen te verhalen. Heer, ik bemin de luister van Uw huis en de verblijfplaats van Uw heerlijkheid.⁸ *Verderf mijn ziel niet met goddelozen, noch mijn leven met mannen des bloeds, in wier handen ongerechtigheden zijn; hun rechterhand is gevuld met geschenken. Maar ik heb in onschuld gewandeld; verlos mij, Heer, en ontferm U over mij. Mijn voet heeft het rechte pad betreden; in de kerken zal ik U zegenen, Heer.*

DE VOORBEREIDING VAN DE GAVEN

*Zij buigen driemaal voor de proskomidie:*⁹

God, wees mij zondaar genadig en ontferm u over mij. (3x)

De priester legt de heilige lans op de prosfoor en heft deze op tot aan zijn voorhoofd:

P Gij hebt ons vrijgekocht van de vloek der wet door Uw kostbaar bloed. Vastgenageld aan het kruis en doorstoken met de lans hebt Gij de onsterfelijkheid doen opwellen voor de mensen: onze Redder, eer aan U.

d Zegen, heer.

P Gezegend is onze God, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De priester neemt de eerste prosfoor in zijn linkerhand, de lans in zijn rechter en met de lans bekruijst hij driemaal het zegel

P Ter gedachtenis van onze Heer, God en Redder Jezus Christus. (3x)

Hij steekt met de lans in de rechterzijde van het Lam en snijdt langs de zijkant (langs I-N).¹⁰

Bij iedere snede zegt de diaken

d Laat ons bidden tot de Heer.

P Als een schaap werd Hij ter slachting geleid.

En langs de linkerzijde van het Lam

P En als een vlekkeloos lam, stom voor zijn scheerder, zo deed Hij Zijn mond niet open.

en langs de bovenzijde

P In Zijn vernedering werd Hem een rechtvaardig oordeel ontzegd.

en langs de onderzijde

P Wie zal Zijn afkomst verhalen?

d Neem weg, heer.

De priester steekt de lans van rechtsaf naar onderen om het Lam los te snijden

P Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen.

Hij legt het Lam ondersteboven op de heilige diskos.

d Slacht, heer.

en de priester slacht door het in kruisvorm in te snijden

P Geslacht wordt het Lam Gods, Dat de zonde van de wereld wegneemt, voor het leven en de redding van de wereld.¹¹

En hij draait het Lam weer om met het zegel boven.

d Doorsteek, heer.

De priester steekt met de lans in de rechterzijde van het Lam, vlak boven de letter N.

P Een van de soldaten doorstak Zijn zijde met een lans en terstond vloeide er bloed en water uit. Hij die het gezien heeft, getuigde ervan en zijn getuigenis is waarachtig.

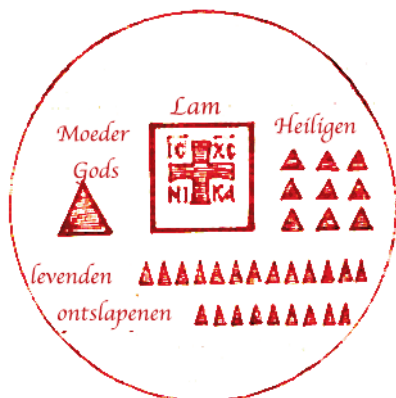
De diaken neemt het kannetje met wijn in de rechterhand en dat met water in de linkerhand,

d Zegen, heer, de heilige eenheid.

en hij giet voldoende wijn en water in de heilige kelk.

P + Gezegend is de heilige eenheid, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De priester neemt dezelfde of een tweede prosfoor:

P Ter ere en gedachtenis van onze hooggezegende glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria: Neem, Heer, door haar voorspraak dit offer aan op Uw hemels Altaar.

Hij snijdt een driehoekig deeltje uit voor de Moeder Gods, dat hij rechts van het Lam op de heilige diskos legt.¹²

P De koningin staat aan Uw rechterhand, gehuld in een veelkleurig gewaad van goudbrokaat.

Nu neemt hij uit dezelfde of een derde prosfoor negen deeltjes, die hij links van het Lam legt.¹³

1. Ter ere en gedachtenis van de grote aanvoerders Michaël en Gabriël en al de hemelse onlichamelijke machten.
2. Van de geëerde, roemrijke profeet, voorloper en doper Johannes. Van de heilige roemrijke profeten Mozes en Aäron, Elia en Eliza, David en Jesse, de heilige drie jongelingen en de profeet Daniël en alle heilige profeten.
3. Van de heilige roemrijke en alomgeprezen apostelen Petrus en Paulus, de twaalf en de zeventig en alle heilige apostelen.
4. Van onze heilige vaders, de grote hiërarchen en oecumenische leraren: Basilius de Grote, Gregorius de Theoloog en Johannes Chrysostomus; Athanasius en Cyrillus, Nicolaas van Myra en alle heilige hiërarchen.

5. Van de heilige eerste martelaar en aartsdiaken Stefanus, de heilige grootmartelaren Dimitrius en Georgius, Theodorus Tiron, Theodorus de Stratilaat en alle heilige martelaren.¹⁴ Van de heilige martelaressen: Thecla, Barbara, Kyriake, Eufemia, Paraskeva en Catherina en alle heilige martelaressen.
6. Van onze gewijde Goddragende vaders: Antonius en Euthymius, Sabbas, Onufrius, Athanasius van de Athos en alle heilige monniken. Van de heilige moeders: Pelagia, Anastasia, Maria van Egypte en Theodora en alle heilige monialen.
7. Van de heilige wonderdoende onbaatzuchtige artsen: Cosmas en Damianus, Cyrus en Johannes, Panteleimon en Hermolaüs en alle heilige onbaatzuchtigen.
8. Van de heilige rechtvaardige voorouders des Heren Joachim en Anna, van de heilige *(v.d. dag - zie appendix)* en van alle heiligen. Bezoek ons, o God, omwille van hun gebeden.
9. Van onze heilige vader Johannes Chrysostomus, aartsbisschop van Constantinopel.

Hierna neemt hij dezelfde of een vierde prosfoor

Gedenk menslievende Heer, alle orthodoxe bisschoppen, onze aartsbisschop [*Athenagoras*], de eerbiedwaardige priesters, de diakens in Christus, alle geestelijken, de concelebranten en al onze broeders die Gij, algoede Heer, door Uw barmhartigheid tot gemeenschap met U geroepen hebt.

*Hij snijdt een deeltje weg dat hij onder het Lam legt.
Dan gedenkt hij de bisschop die hem gewijd heeft (zo deze nog leeft)
en wie hij verder gedenken wil van de levenden.*

Hierna neemt hij dezelfde of een vijfde prosfoor

Voor de gedachtenis en de vergeving van zonden van
de zalige stichters van deze kerk.

*En hij gedenkt de bisschop die hem gewijd heeft, zo deze overleden
is, en wie hij verder gedenken wil van de overledenen (de deeltjes
legt hij onder die der levenden); tenslotte*

En alle orthodoxen die in de hoop op de opstanding tot
het eeuwige leven in gemeenschap met U ontslapen
zijn, menslievende Heer.

*Ook de diaken noemt namen die hij wil, terwijl de priester voor hen
deeltjes uitsnijdt.*

Tenslotte snijdt hij ook voor zichzelf een deeltje uit

P Gedenk, Heer, ook mij, onwaardige,
en vergeef mij al mijn gewilde en ongewilde zonden.

*Met de spons ordent hij de deeltjes zodanig, dat er geen gevaar
bestaat dat er iets van de heilige diskos afvalt.*

De diaken neemt het wierookvat en legt wierook op de kool

d Zegen, heer, de wierook.

Zegenend zegt de priester het gebed van de wierook

P + Wierook bieden wij U aan, Christus onze God, tot
een welriekende geestelijke geur; aanvaard deze op
Uw hemels Altaar en zend ons daarvoor de genade van
Uw alheilige Geest.

De priester neemt de Ster en houdt deze boven het wierookvat en zet de Ster op de heilige diskos over het heilige Brood.¹⁵

d Laat ons bidden tot de Heer. Doe vast staan, Heer.

***P** En de ster kwam en bleef staan boven de plaats waar het Kind Zich bevond.

d Laat ons bidden tot de Heer. Bekleed, heer.

De priester bewierookt een klein velum en legt dit over de heilige diskos

P De Heer is Koning, Hij heeft Zich met luister bekleed, de Heer heeft Zich met macht bekleed en omgord.¹⁶

d Laat ons bidden tot de Heer. Overdek, heer.

De priester bewierookt het tweede kleine velum en bedekt de heilige kelk.

P Uw majesteit, o Christus, overdekt de hemelen en de aarde is vol van Uw lof.

**¹⁵ in plaats van:*

P En de ster kwam ...

herstelt de uitgave van Simono-Petra de oude tekst:

P Door het woord des Heren staan de hemelen vast en door de adem van Zijn mond heel hun kracht.

d Laat ons bidden tot de Heer. Bedek, heer.

De priester bewierookt het grote velum, waarmee hij de heilige diskos en de heilige kelk samen bedekt

P Bedek ons met de bescherming van Uw vleugelen; verjaag van ons elke vijand en tegenstander. Maak ons leven vredig, Heer, ontferm U over ons en over Uw wereld en red onze zielen, want Gij zijt goed en menslievend.

De priester neemt het wierookvat en bewierookt de Gaven driemaal, elke keer zeggend

P Gezegend zijt Gij onze God, Die hierin Uw welbehagen hebt; eer aan U. (3x)

De diaken antwoordt iedere keer

d Immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Beiden buigen 3x eerbiedig. De diaken neemt het wierookvat over

d Bij het aanbieden van de kostbare gaven, laat ons bidden tot de Heer.

PROSKOMIDIEGEBED

P God, onze God, Gij hebt het hemels Brood, het voedsel van heel de wereld, onze Heer en God Jezus Christus, uitgezonden als Redder, Verlosser en Weldoener, Die ons zegent en heiligt: zegen Zelf deze offergaven en aanvaard deze op Uw hemels Altaar. Gedenk, als goede en menslievende, degenen die deze aangeboden hebben en degenen voor wie deze werden

aangeboden. Bewaar ons zonder veroordeling bij de eredienst van Uw goddelijke Mysteryën. Want geheiligd en verheerlijkt is Uw alomgeëerde en hoogverheven Naam: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Hij doet de kleine wegzending, daar waar hij staat

P Eer aan U, Christus God, onze hoop, eer aan U.

d Eer ... Nu en ... Heer, ontferm U *(3x)*

Zegen, heer.

P Dat Christus onze ware God,

(Die opgestaan is uit de doden)

Zich over ons ontferme en ons redde,

door de voorspraak van Zijn ongerepte Moeder,

van onze heilige vader Johannes Chrysostomus,

aartsbisschop van Constantinopel,

en van alle heiligen, want Hij is goed en menslievend.

d Amen.

De diaken (anders de priester) bewierookt de proskomidie en het Altaar rondom kruisgewijs, daarna de altaarruimte en het volk vanuit de heilige poort; dan gaat hij weer het altaar binnen en bewierookt weer het Altaar en de priester:

D In het graf waart Gij met Uw lichaam,

in de onderwereld als God met Uw ziel,

in het paradijs met de rover,

en op de troon met de Vader en de Geest,

Christus, Die alles vervult,

Gij Onomschrijfbare.

PSALM 50

Ontferm U over mij, o God, volgens Uw grote ontferming,
en volgens de overvloed van Uw barmhartigheid,
wis mijn ongerechtigheid uit.

Was mij steeds meer van mijn ongerechtigheid,
en reinig mij van mijn zonde.

Want ik erken mijn ongerechtigheid,
en mijn zonde staat mij voortdurend voor ogen.

Tegen U alleen heb ik gezondigd,
en ik heb kwaad gedaan voor Uw aanschijn.

Zodat Gij rechtvaardig blijkt in Uw uitspraak,
en zult winnen als men U oordeelt.

Want zie, in ongerechtigheden ben ik ontvangen,
mijn moeder droeg mij in zonden.

Want zie, Gij hebt waarheid lief,
het onbekende en het verborgene van Uw wijsheid
hebt Gij mij bekend gemaakt.

Besprenkel mij met hysop en ik zal rein worden:
was mij, en ik word witter dan sneeuw.

Laat mij vreugde en blijdschap horen,
en mijn vernederd gebeente zal zich verheugen.

Wend Uw aangezicht van mijn zonden af,
en wis al mijn ongerechtigheden uit.

Schep in mij een rein hart, o God,
en maak nieuw een rechte geest in mijn binnenste.

Verwerp mij niet van voor Uw aangezicht,
en neem Uw Heilige Geest niet van mij weg.

Geef mij de vreugde terug van Uw heil,
en sterk mij met een besturende geest.

Wettelozen zal ik Uw wegen leren,
en goddelozen zullen zich tot U bekeren.
Bevrijd mij van bloedschuld, o God, God van mijn heil:
mijn tong zal Uw gerechtigheid bejubelen.
Heer, open mijn lippen,
en mijn mond zal Uw lof verkondigen.
Want als Gij een offer wilde, zou ik het brengen,
maar in brandoffers hebt Gij geen behagen.
Een offer voor God is een vermorzelde geest,
een vermorzeld en vernederd hart zult Gij, God, niet
versmaden.
Doe goed, Heer, in Uw welbehagen aan Sion
en mogen de muren van Jeruzalem worden opgebouwd.
Dan zult Gij behagen hebben in een offer van rechtvaardig-
heid, offerande en brandoffers,
dan zal men kalveren op Uw altaar opdragen.

Hij hangt het wierookvat weg en gaat naar de priester:

*Wanneer de tijd voor de heilige Liturgie is aangebroken,
gaan de priester en de diaken samen voor het Altaar staan
(eventueel bidt de priester eerst: Hemelse Koning ...) ¹⁸.
Daarna maken zij drie buigingen, zeggend:*

P Eer aan God in den hoge en vrede op aarde,
in de mensen een welbehagen. (2x)
Heer, open mijn lippen
en mijn mond zal Uw lof verkondigen. (1x)

d Het is tijd voor de Heer om te handelen. Zegen, heer.

Hij buigt het hoofd, de priester zegent hem door zijn hoofd te bekruisen

p Gezegend is onze God, immer, nu en altijd,
en in de eeuwen der eeuwen.

d Amen. Bid voor mij, heilige heer.

p De Heer richte uw schreden tot elk goed werk.

d Gedenk mij, heilige heer.

p De Heer God gedenke u in Zijn koninkrijk,
immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

d Amen.

De priester kust het Evangelie.

*De diaken kust de rechterhoek van het Altaar en gaat naar buiten,
naar zijn gebruikelijke plaats.*

De diaken buigt driemaal naar het Oosten en roept:

[d Zegen, heer!]

en zo begint de Goddelijke Liturgie.

DE GODDELIJKE LITURGIE

VAN ONZE HEILIGE VADER JOHANNES CHRYSOSTOMUS

d Zegen, heer.

De priester heft het Evangelieboek op en maakt er een kruis mee boven het antimension

P Gezegend is het koninkrijk van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

D Laat ons in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U. *(Na iedere bede)*

D Om de vrede van boven en de redding van onze zielen, bidden wij de Heer.

Om vrede voor de gehele wereld, standvastigheid van de heilige kerken Gods en eenheid van allen, bidden wij de Heer.

Voor dit heilig Godshuis en voor hen die er met geloof, eerbied en vreze Gods binnentreden, bidden wij de Heer.

*[Voor de vrome en orthodoxe christenen, bidden wij de Heer.]**

Voor onze aartsbisschop (*Athenagoras*), de eerbiedwaardige priesters, de diakens in Christus, alle geestelijken en het volk, bidden wij de Heer.

* *deze bede vervangt de bede voor de vrome keizer, en wordt vaak weggelaten, want is hier niet op zijn plaats.*

Voor de abdis van dit heilig klooster, moniale (*Maria*),
en haar medezusters, bidden wij de Heer.

Voor koning (*Willem-Alexander*), het koninklijk huis,
de regering van ons land en hen die het beschermen,
bidden wij de Heer.

Voor deze stad, (*of: dit klooster, of deze streek of dit
eiland*) voor elke stad en streek en voor de gelovigen
die er wonen, bidden wij de Heer.

Om gunstig weer en overvloed van de vruchten van de
aarde, bidden wij de Heer.¹⁹

Voor de reizenden, de zieken, de lijdenden, de gevan-
genen en hun redding, bidden wij de Heer.

Om bevrijding uit alle verdrukking, toorn, gevaar en
nood, bidden wij de Heer.²⁰

Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God,
door Uw genade.

Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke
Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria met
alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en
geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester zegt zacht het **GEBED VAN DE EERSTE ANTIFOON** ²¹

P Heer, onze God, Wiens macht onvergelijklijk en Wiens heerlijkheid onbegrijpelijk is; Wiens ontferming onmetelijk en Wiens mensenzelfde onuitsprekelijk is: Gij, Heer, zie in Uw barmhartigheid op ons neer en op dit heilig Godshuis. Schenk ons en hun die met ons meebidden rijkelijk Uw ontferming en Uw mededogen.

Uitroep: Want U komt toe alle heerlijkheid, eer en aanbidding, Vader, Zoon en Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

Het koor zingt de eerste antifoon.²² De diaken maakt een buiging en gaat voor de ikoon van de Moeder Gods staan, gewend naar de ikoon van Christus.²³ Hij wacht daar tot de antifoon uitgezongen is. Daarna gaat hij weer op zijn gebruikelijke plaats staan en maakt een buiging en zegt:

D Nogmaals en nogmaals, laat ons in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorievolle Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria, met alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester zegt zacht het GEBED VAN DE TWEEDE ANTIFOON ²⁴

P Heer onze God, red Uw volk en zegen Uw erfdeel. Bewaar heel Uw Kerk. Heilig hen die de luister van Uw huis liefhebben. Verheerlijk hen daarvoor door Uw goddelijke kracht en verlaat ons niet, die op U hopen.

Uitroep: Want van U is de macht, en van U is het koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

Het koor zingt de 2e antifoon en aansluitend Eniggeboren Zoon en Woord van God, Gij Die onsterfelijk zijt, en omwille van onze verlossing vlees hebt willen aannemen uit de heilige Moeder Gods en altijd Maagd Maria, en zonder verandering mens geworden zijt; Die gekruisigd zijt en de dood door Uw dood hebt vertreden, Christus God, Die één zijt van de Heilige Drievuldigheid, en verheerlijkt wordt te zamen met de Vader en de Heilige Geest: red ons.

*De diaken gaat op zijn gebruikelijke plaats staan.*²⁵

D Nogmaals en nogmaals, laat ons in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria, met alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer. *De diaken gaat het altaar in.*

De priester zegt zacht het GEBED VAN DE DERDE ANTIFOON ²⁶

P Gij hebt ons deze gemeenschappelijke en eenstemmige gebeden geschonken en beloofd om de smeekbeden te verhoren van twee of drie eenstemmig bidden in Uw Naam; verhoor nu ook het smeken van Uw dienaren, voorzover het goed voor ons is. Verleen ons in deze tegenwoordige tijd inzicht in Uw waarheid en schenk ons in de komende tijd het eeuwige leven.

Uitroep: Want Gij zijt de goede en menslievende God en tot U zenden wij de lof: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

*De deuren worden geopend voor de kleine intocht.
Het koor zingt de derde antifoon, of de Zaligsprekingen.*

KLEINE INTOCHT

De priester en de diaken buigen drie maal voor het Altaar. De priester neemt het Evangelie en geeft het aan de diaken. Zij gaan rechtsom achterlangs het Altaar door de noorddeur naar buiten en maken de kleine intocht, voorafgegaan door kaarslicht. Voor de ambon aangekomen zegt de diaken zacht

d Laat ons bidden tot de Heer.

De priester zegt zacht het **INTOCHTSGEBED**

P Meester, Heer, onze God, Die in de hemelen legioenen en heerscharen van engelen en aartsengelen hebt aangesteld voor de dienst van Uw heerlijkheid, geef dat met onze intocht ook de intocht geschiede van de heilige engelen, die samen met ons dienen en Uw goedheid verheerlijken. Want U komt toe alle heerlijkheid, eer en aanbidding, Vader, Zoon en Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

d Zegen, heer, de heilige intocht.

P Gezegend is de intocht van Uw heiligen, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De diaken laat de priester het Evangelie kussen. Zodra het koor de derde antifoon uitgezongen heeft, heft de diaken het Evangelie op, tot aan zijn voorhoofd, en roept, staande voor de priester:

D Wijsheid! Staat recht!

Zij gaan het altaar binnen, de diaken voorop, die het Evangelie op het Altaar legt. Het koor zingt “Komt, laat ons” en de troparen en het kondaak van de tijd van het jaar.

Ondertussen bidt de priester het **TRISAGION-GEBED**

P Heilige God, Die rust in het Heilige, Die met het Drie-maal Heilig bezongen wordt door de serafijnen en verheerlijkt wordt door de cherubijnen en aanbeden door alle hemelse machten: Gij hebt het heelal vanuit het niet-zijn tot het zijn gebracht. Gij hebt de mens geschapen naar Uw beeld en gelijkenis en hem met al Uw

genadegaven gesierd. Gij schenkt wijsheid en inzicht aan wie er om vraagt, en Gij versmaadt hen die zondigen niet, maar Gij hebt bekering ingesteld tot redding. Gij hebt ons, Uw geringe en onwaardige dienaren, waardig geacht om ook nu voor de heerlijkheid van Uw heilig Altaar te staan en U de verschuldigde aanbidding en lofprijzing op te dragen: aanvaard ook Zelf, Heer, uit de mond van ons zondaars de hymne van het Driemaal Heilig en bezoek ons in Uw goedheid. Vergeef ons iedere gewilde en ongewilde overtreding. Heilig onze zielen en lichamen en geef ons om U in heiligheid te dienen alle dagen van ons leven; door de voorspraak van de heilige Moeder Gods en van alle heiligen, die U vanaf het begin der tijden welgevallig zijn geweest.

na de troparen zegt de diaken

d Laat ons bidden tot de Heer.

uitroep

P Want heilig zijt Gij, onze God, en tot U zenden wij de lof, tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd,

D en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen. *en zingt het trisagion:*

Heilige God, Heilige Sterke, Heilige onsterfelijke, ontferm U over ons. (3x) Eer ... Nu en ... Heilige onsterfelijke, ontferm U over ons.

D Met kracht!

K Met kracht. Heilige God, Heilige Sterke, Heilige onsterfelijke, ontferm U over ons.

Of op sommige feestdagen

K Gij allen ... *of Uw Kruis ...*

Ondertussen bidden ook de priester en de diaken elkaar afwisselend het 'Heilige God ..', waarbij zij drie buigingen maken voor het Altaar.

d Zegen, heer.

Zij begeven zich naar de troon achter het Altaar

P Gezegend Hij Die komt in de Naam des Heren.

d Zegen, heer, de verheven troon.

P Gezegend zijt Gij op de troon der heerlijkheid van Uw koninkrijk, Gij Die zetelt op de cherubijnen; immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Wanneer het 'Heilige God...' gezongen is, gaat de diaken naar de heilige deuren en kijkt richting volk.

-----volgens **grieks** gebruik -----

L *leest het prokimen*

D Laat ons aandachtig zijn!

L *leest het prokimen-vers*

D Wijsheid

L *leest het opschrift*

D Laat ons aandachtig zijn!

L *leest de perikoop*

Ondertussen (of tijdens het zingen van het alleluia) neemt de diaken het wierookvat en wierook, vraagt zegen aan de priester en bewierookt het Altaar rondom, heel het altaar en de priester, en vanuit de Poort de ikonostase en het volk.

Als de apostel gelezen is

P Vrede zij u, lezer.

L/K En met uw geest. Alleluja, alleluja, alleluja.

-----volgens *slavisch gebruik* -----

D Laat ons aandachtig zijn!

P Vrede zij u allen!

L En met uw geest.

D Wijsheid.

L leest het prokimen *K herhaalt*

L leest het vers *K herhaalt*

L leest 1ste helft *K zingt 2e helft*

D Wijsheid.

L leest het opschrift

D Laat ons aandachtig zijn!

L leest de perikoop

P Vrede zij u, lezer.

L En met uw geest.

D Wijsheid.

L Alleluja, alleluja, alleluja.

K Alleluja, alleluja, alleluja. (3x)

en herhaalt dit na de psalmverzen die de lezer leest.

Ondertussen neemt de diaken het wierookvat en wierook, vraagt zegen aan de priester en bewierookt het Altaar rondom, heel het altaar en de priester.

De priester bidt voor het Altaar het EVANGELIEGEBED

P Laat stralen in onze harten, menslievende Heer, het zuivere licht van Uw goddelijke kennis en open de ogen van ons verstand om de verkondiging van Uw Evangelie te begrijpen. Plant in ons het ontzag voor Uw zalige geboden, zodat wij al onze vleselijke begeerten vertreden en een geestelijke levenswijze leiden en U behagen in al ons denken en doen. Want Gij zijt de verlichting van onze zielen en lichamen, Christus God, en tot U zenden wij de lof evenals tot Uw beginloze Vader en Uw alheilige, goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De diaken hangt het wierookvat weg, gaat naar de priester en zegt met gebogen hoofd

d Zegen, heer, de verkondiger van het Evangelie volgens de heilige apostel en evangelist (*Mattheüs of Markus of Lukas of Johannes*).

De priester zegent hem, zeggend

p Moge God, door de gebeden van de heilige, roemrijke apostel en evangelist (...) het u geven, verkondiger van de Blijde Boodschap, om met grote kracht het woord te verkondigen, tot vervulling van het Evangelie van Zijn geliefde Zoon, onze Heer Jezus Christus.

Hij geeft hem het Evangelie.

d Amen.

EVANGELIELEZING

De diaken neemt het Evangelie aan, vereert het en gaat door de heilige deuren naar de ambon, voorafgegaan door kaarslicht. (N.B. 'ambon' kan zijn wat wij een preekstoel noemen, of anders op de onderste trede van de bisschops-koorstoel). De priester staat voor het Altaar, naar het Westen gekeerd.

P Wijsheid, staat recht!

Laat ons luisteren naar het heilig Evangelie.

Vrede zij u allen.

K En met uw geest.

D Lezing uit het heilig Evangelie volgens *(Mattheüs /...)*

K Eer aan U, o Heer, eer aan U!

P Laat ons aandachtig zijn.

De diaken leest de aangegeven perikoop. Na de lezing geeft de diaken het Evangelie terug aan de priester

p + Vrede zij u, verkondiger van het Evangelie.

K Eer aan U, o Heer, eer aan U.

Vanaf de ambon verklaart de priester de gelezen perikoop van het evangelie of de apostel.

De diaken gaat op zijn gewone plaats staan

DRINGENDE LITANIE

D Zeggen wij allen met geheel onze ziel
en met geheel ons verstand, zeggen wij:

K Heer, ontferm U.

D Heer, Albeheerser, God van onze vaders, wij bidden
U: verhoor ons en ontferm U.

K Heer, ontferm U.

D Ontferm U over ons, o God, volgens Uw grote ontferming, wij bidden U, verhoor ons en ontferm U.

K Heer, ontferm U. (*3x na iedere bede*)

[*D Ook bidden wij voor de vrome en orthodoxe christenen.*]

D Ook bidden wij voor onze aartsbisschop (*Athenagoras*).

Ook bidden wij voor koning (*Willem-Alexander*), het koninklijk huis, de regering van ons land en hen die het beschermen.

Ook bidden wij voor de priesters, de diakens, de monniken en monialen en geheel onze broederschap in Christus.

Ook bidden wij om ontferming, leven, vrede, gezondheid, redding, bescherming, vergeving en kwijschelding van zonden, voor al de vrome orthodoxe christenen die in deze stad (*streek*) wonen en voor de parochianen en weldoeners van deze heilige kerk.

Ook bidden wij voor de zalige gedenkwaardige stichters van deze heilige kerk (*of klooster*); voor alle reeds ontslapen parochianen en voor alle rechtgelovigen die hier en overal rusten.

Ook bidden wij voor hen die goede vrucht dragen en weldoen in deze heilige en eerbiedwaardige kerk, voor hen die er werken, voor hen die er zingen en voor heel het aanwezige volk, dat van U grote en rijke ontferming verwacht.

Ondertussen bidt de priester het

GEBED VAN DE DRINGENDE LITANIE ²⁸

P *zacht* Heer, onze God, aanvaard deze dringende smeekbede van Uw dienaren en ontferm U over ons volgens de overvloed van Uw ontferming. Zend Uw mededogen neer over ons en over heel Uw volk, dat van U rijke ontferming verwacht.

Uitroep: Want Gij zijt een ontfermende en menslievende God, en tot U zenden wij de lof: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

CATECHUMENEN-LITANIE

D Catechumenen, bidt de Heer.

K Heer, ontferm U. *(doorgezongen tijdens de volgende beden)*

D Gelovigen, laat ons bidden voor de catechumenen.

Dat de Heer Zich over hen moge ontfermen.

Hen moge onderrichten in het woord der waarheid.

Hun het Evangelie van de gerechtigheid moge openbaren.

Hen met Zijn heilige, katholieke en apostolische Kerk moge verenigen.

Red hen, ontferm U, help en bescherm hen, o God, door Uw genade.

Catechumenen, buigt uw hoofd voor de Heer.

K Voor U, o Heer.

De priester neemt het Evangelie op, maakt er een kruis mee boven het antimensioen en legt het naar achteren.

Voordat hij het antimensioen openvouwt, zegt de priester zacht het

GEBED VOOR DE CATECHUMENEN ²⁹

P Heer, onze God, Gij woont in den hoge en ziet neer op het geringe. Gij hebt Uw eniggeboren Zoon, onze Heer en God Jezus Christus, als redding gezonden tot het geslacht der mensen. Zie neer op Uw dienaren, de catechumenen, die hun hoofd buigen voor U. Acht hen te rechter tijd waardig voor het Bad der wedergeboorte, de vergeving van de zonden en het kleed van de onvergankelijkheid. Verenig hen met Uw heilige, katholieke en apostolische Kerk en tel hen bij Uw uitverkoren kudde.

Uitroep: Opdat ook zij met ons Uw alomgeëerde en hoogverheven Naam verheerlijken: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

De priester vouwt het antimension open.

D Catechumenen, gaat allen heen;
catechumenen, gaat heen;
catechumenen, gaat allen heen.
Laat niemand van de catechumenen hier blijven.
Wij gelovigen, laat ons nogmaals en nogmaals
in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God,
door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Wijsheid.

HET EERSTE GEBED VAN DE GELOVIGEN

P *zacht* Wij danken U, Heer, God der krachten, dat Gij ons ook nu waardig hebt geacht om voor Uw heilig Altaar te staan en neer te vallen voor Uw barmhartigheid, om onze zonden en de in onwetendheid begane zonden van het volk. Aanvaard, God, ons gebed. Acht ons waardig om U gebeden, smeekbeden en onbloedige offers aan te bieden voor heel Uw volk. Stel ons, die

Gij voor deze dienst hebt aangesteld, door de kracht van Uw Heilige Geest in staat om U altijd en overal aan te roepen, onberispelijk en zonder aanstoot te geven, en met het getuigenis van een zuiver geweten, opdat Gij ons verhoort en ons genadig zijt in de overvloed van Uw goedheid.

Uitroep:

Want U komt toe alle heerlijkheid, eer en aanbidding, Vader, Zoon en Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

D Nogmaals en nogmaals, laat ons in vrede bidden tot de Heer.³⁰

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Wijsheid!

Hij gaat door de noorddeur het altaar binnen.

HET TWEDE GEBED VAN DE GELOVIGEN

P *zacht* Steeds opnieuw vallen wij voor U neer en bidden U, goede en menslievende, om neer te zien op ons gebed en onze zielen en lichamen te reinigen van alle vleselijke en geestelijke smet. Geef ons om zonder schuld of veroordeling voor Uw heilig Altaar te staan.

Schenk, o God, ook aan hen die met ons meebidden vooruitgang in leven, in geloof en in geestelijk inzicht; geef hun om U altijd met ontzag en liefde te aanbidden en zonder schuld of veroordeling aan Uw heilige Mysteryën deel te nemen en Uw hemels Koninkrijk waardig te worden.

Uitroep:

Opdat wij, door Uw macht altijd beschermd, tot U de lof opzenden: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

GROTE INTOCHT

Het koor zingt het cherubijnenlied.

Wij die de cherubijnen geheimnisvol uitbeelden, en de levenschenkende Drie-eenheid het driemaal heilig toezingen: Laat ons nu alle aardse zorgen terzijde stellen. Om de Koning van het heelal te ontvangen.

HET GEBED VOOR DE GROTE INTOCHT

P Niemand die gebonden is door vleselijke begeerten en lusten is waardig tot U te gaan, noch U te naderen, noch U te dienen, Koning der heerlijkheid. Het is immers groot en vreeswekkend om U te dienen, zelfs voor de hemelse machten. Toch zijt Gij in Uw onzegbare en onmetelijke mensieliefde mens geworden, zonder wijziging of verandering te ondergaan. Gij zijt onze Hoge priester geworden en Gij hebt ons de heilige dienst van dit liturgisch en onbloedig offer toevertrouwd, als Heerser over alles, want Gij alleen, Heer

onze God, heerst over alle hemelse en aardse wezens. Gij wordt gedragen op de cherubijntroon, Gij, de Heer van de serafijnen en de Koning van Israël, Die alleen heilig zijt en Die rust in het Heilige. Daarom smEEK ik U, Die alleen goed zijt en bereid om te luisteren: zie neer op mij, Uw zondige en nutteloze dienaar, en reinig mijn ziel en mijn hart van een slecht geweten; en stel mij, die Gij bekleed hebt met de genade van het priesterschap, in staat om door de kracht van Uw Heilige Geest hier voor Uw heilig Altaar te staan, om de heilige dienst van Uw heilig en smetteloos Lichaam en Uw kostbaar Bloed te verrichten. Daarom kom ik met gebogen hoofd tot U en bid ik U: wend Uw aangezicht niet van mij af en verwerp mij niet uit het getal van Uw kinderen. Maar acht mij, Uw zondige en onwaardige dienaar, waardig om U deze gaven aan te bieden. Gij, Christus onze God, zijt het immers Die aanbiedt en aangeboden wordt, Die aanvaardt en uitgedeeld wordt, en tot U zenden wij de lof, evenals tot Uw beginloze Vader en Uw alheilige, goede en levendmakende Geest; nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Na het gebed zeggen priester en diaken staande voor het Altaar ³¹ :

P Wij die de cherubijnen geheimnisvol uitbeelden, en de levenschenkende Drie-eenheid het driemaal heilig toezingen, laat ons nu alle aardse zorgen terzijde stellen.

D Om de Koning van het heelal te ontvangen, onzichtbaar begeleid door engelscharen. Alleluja.

De priester of de oudste diaken bewierookt het Altaar rondom, de altaarruimte en van vlak voor de Deuren de ikonen van Christus en de Moeder Gods en het volk, bij zichzelf biddend: op zondag: Nu wij Christus' Opstanding... (zie p. 139) en ps. 50, op andere dagen Komt laat ons ... (3x) en ps. 50, tot 'Doe goed, Heer'.

Hij gaat weer het Altaar binnen, voorafgegaan door de diaken, en vereert met de diaken het Altaar; vergeving vragend buigen zij ook voor het volk, waarna zij naar de proskomidie gaan, de diaken voorop met het wierookvat. Zij bidden bij zichzelf zeggend:

God, wees mij zondaar genadig en ontferm U over mij.

d Hef op, heer.

De priester plaatst de aër op de linkerschouder van de diaken en overhandigt de heilige diskos

p Heft uw handen op naar het heilige en zegent de Heer.

Met grote aandacht en eerbied plaatst hij de heilige diskos op het hoofd van de diaken. Zelf neemt de priester de afgedekte heilige kelk op.

[Zonder diaken plaatst hij de aër over zijn schouders, neemt de heilige kelk in zijn rechterhand en de heilige diskos in zijn linkerhand.]

Ze maken de grote intocht, voorafgegaan door de altaardienaars met de kaarsen en wierook. Door de noorddeur, langs de linkerkant van de kerk en terug door het midden van de kerk. Elkaar afwisselend roepen zij:

P/D U allen gedenke de Heer God in Zijn koninkrijk, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen. *Het koor zingt het slot van het cherubijnenlied:*
Onzichtbaar begeleid door engelenscharen. Alleluja.

De diaken gaat het eerst naar binnen en blijft rechts staan.

Wanneer de priester het altaar binnenkomt, zegt de diaken³²

d Uw priesterschap gedenke de Heer God in Zijn koninkrijk, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

p Uw diakonaat gedenke de Heer God in Zijn koninkrijk, immer nu en altijd, en de eeuwen der eeuwen.

De priester zet de heilige Kelk op het Altaar; hij neemt de heilige diskos over van de diaken en zet deze links van de heilige kelk, en kan hierbij zeggen

P *De edele Jozef nam Uw allerzuiverst lichaam van het kruis; hij wikkelde het in een reine linnen doek met welriekende kruiden en legde het in een nieuw graf.*

Hij legt de kleine velums opgevouwen op de linker-achterhoek van het Altaar, neemt het grote velum van de schouder van de diaken af, bewierookt dit en dekt ermee de heilige kelk en de heilige diskos af.

d Doe goed, Heer.

Dan bewierookt hij driemaal de Gaven:

P Doe goed, Heer, in Uw welbehagen aan Sion en mogen de muren van Jeruzalem worden opgebouwd.

Dan zult Gij behagen hebben in een offer van rechtvaardigheid, offerande en brandoffers.

Dan zal men kalveren op Uw altaar opdragen.³³

Hij geeft het wierookvat af en zegt met gebogen hoofd tot de diaken:

p Gedenk mij, broeder en concelebrant.

d De Heer God gedenke uw priesterschap
in Zijn koninkrijk.

De diaken zegt met gebogen hoofd:

Bid voor mij, heilige heer.

p De Heilige Geest zal over u komen,
en de kracht van de Allerhoogste
zal u overschaduwen.

d De Geest zelf moge met ons dienen
alle dagen van ons leven.
Gedenk mij, heilige heer.

p De Heer God gedenke u in Zijn koninkrijk,
immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

d Amen.

*Hij kust de rechterhand van de priester, gaat door de noorddeur het
altaar uit naar zijn gebruikelijke plaats voor de*

V R A G E N D E L I T A N I E

D Laten wij ons gebed tot de Heer voltooien.

K Heer, ontferm U. *(en na de volgende beden)*

D Voor de hier neergelegde kostbare Gaven, bidden wij
de Heer.

Voor dit heilig Godshuis en voor hen die er met geloof, eerbied en vreze Gods binnentreden, bidden wij de Heer.

Om bevrijding uit alle verdrukking, toorn, gevaar en nood, bidden wij de Heer.

Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

Dat de gehele dag volmaakt, heilig, vredig en zonder zonde moge zijn, vragen wij de Heer.

K Verleen, o Heer. *Na iedere bede.*

D Om een engel van vrede, een trouwe gids en beschermer van onze zielen en lichamen, vragen wij de Heer.

Om vergeving en kwijtschelding van onze zonden en overtredingen, vragen wij de Heer.

Om al wat goed en nuttig is voor onze zielen en om vrede voor de wereld, vragen wij de Heer.

Dat wij de overige tijd van ons leven in vrede en inkeer mogen doorbrengen, vragen wij de Heer.

Dat het einde van ons leven christelijk, smarteloos, zonder reden tot schaamte en vredig moge zijn en om een goede verantwoording voor de vreeswekkende rechterstoel van Christus, vragen wij.

Onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria, met alle heiligen indachtig, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester zegt het gebed 'na het plaatsen van de Gaven op het Altaar'

HET GEBED VAN DE PROSKOMIDIE

P Heer, God, Albeheerser, Die alleen heilig zijt, Gij aanvaardt het offer van lof van hen die U aanroepen met geheel hun hart: aanvaard ook het gebed van ons, zondaars, en breng het naar Uw heilig Altaar. En stel ons in staat om U gaven en geestelijke offers aan te bieden, voor onze zonden en de in onwetendheid begane zonden van het volk. Acht ons waardig om genade te vinden voor Uw aangezicht, zodat ons offer U welgevalig moge zijn en de goede Geest van Uw genade op ons moge rusten en op deze hier liggende Gaven en op geheel Uw volk.

P *luid:* Door het mededogen van Uw eniggeboren Zoon, met Wie Gij gezegend zijt, samen met Uw alheilige, goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P Vrede zij u allen.

K En met uw geest.

D Laat ons elkaar liefhebben om eensgezind te belijden:

K *De Vader, de Zoon en de Heilige Geest, de eenwezenlijke en ondeelbare Drievuldigheid.*

*Maar bij concelebratie: Ik wil U liefhebben, Heer, mijn sterkte.
De Heer is mijn steun, mijn toevlucht en mijn bevrijder.*

De priester buigt driemaal, kust de afgedekte Gaven en bidt zacht:

P Ik wil U liefhebben, Heer, mijn sterkte. De Heer is mijn steun, mijn toevlucht en mijn bevrijder.

Ook de diaken buigt drie maal, waar hij staat.

Bij concelebratie geven de priesters elkaar de vredeskus.

De ene priester zegt:

Christus is in ons midden.

Waarop de ander antwoordt:

Hij is er, en zal er zijn.

De diaken buigt op de plaats waar hij staat en kust het kruis op zijn oraar. (Indien er meerdere diakens zijn, kust ieder zijn oraar en zij kussen elkaar ook op de schouders en zeggen hetzelfde als de priesters) en hij roept:

D De deuren, de deuren!

Laat ons in wijsheid aandachtig zijn.

De priester neemt het grote velum van de Gaven af en beweegt het rustig boven de Gaven, terwijl hij ook de geloofsbelijdenis in zichzelf zegt. Hierna vouwt hij het velum op en legt het bij de andere velums. De eerste der geestelijken of de lezer reciteert rustig en duidelijk de geloofsbelijdenis en ieder van de gelovigen:

Ik geloof in één God:

De almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde, van al het zichtbare en onzichtbare.

En in één Heer, Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, geboren uit de Vader vóór alle eeuwen. Licht uit Licht, ware God uit de ware God, geboren, niet geschapen, één in wezen met de Vader en door Wie alles geworden is. Die om ons, mensen, en om onze verlossing uit de hemel is nedergedaald, en vlees heeft aangenomen door de Heilige Geest uit de Maagd Maria, en mens geworden is. Die voor ons onder Pontius Pilatus gekruisigd is, geleden heeft en begraven is; Die opgestaan is op de derde dag volgens de Schriften; Die opgevaren is ten hemel en zetelt aan de rechterhand van de Vader; Die zal wederkomen in heerlijkheid, om levenden en doden te oordelen, en aan Wiens Rijk geen einde zal zijn. En in de Heilige Geest, Heer en levendmaker, Die uitgaat van de Vader, Die aanbeden en verheerlijkt wordt tezamen met de Vader en de Zoon, Die door de profeten gesproken heeft. In één heilige, katholieke en apostolische Kerk. Ik belijd één doop tot vergeving van zonden. Ik verwacht de opstanding van de doden, en het leven van de komende eeuwigheid. Amen.

DE ANAFORA

D Laat ons eerbiedig staan; laat ons met vreze staan; laat ons aandachtig zijn om het heilig Offer in vrede op te dragen.

K Barmhartigheid, vrede, een offer van lof.

De diaken gaat het altaar binnen, buigt zich drie keer.

De priester maakt met het velum een kruisteken boven de kelk, terwijl hij zegt:

P De genade van onze Heer Jezus Christus,
de liefde van God de Vader,
en de gemeenschap van de Heilige Geest
hij draait zich om en zegent het volk met het velum in zijn hand.
+ zij met u allen.

K En met uw geest.

met opgeheven handen:

P Omhoog de harten!

K Wij hebben ze bij de Heer.

naar het oosten gewend:

P Laat ons de Heer dankzeggen!

K Het is waardig en recht.³⁴

P Waardig is het en recht, U te bezingen, U te zegenen, U te loven, U te danken, U te aanbidden, op iedere plaats van Uw heerschappij. Want Gij zijt de onzegbare, ondoorgrondelijke, onzichtbare en onvatbare God, de altijd Zijnde, de onveranderlijk zijnde: Gij en Uw

eniggeboren Zoon en Uw Heilige Geest. Gij hebt ons uit het niet-zijn tot het zijn gebracht, en nadat wij gevallen waren, hebt Gij ons weer opgericht. En Gij hebt zonder ophouden alles gedaan tot Gij ons naar de hemel omhoog had gevoerd en ons Uw komend Koninkrijk had geschonken. Voor dit alles danken wij U en Uw eniggeboren Zoon en Uw Heilige Geest: voor alle openlijk en in het verborgene aan ons bewezen weldaden, die wij kennen en die wij niet kennen. Wij danken U ook voor deze Liturgie, die Gij uit onze handen wilt aanvaarden, terwijl toch duizenden aartsengelen en tienduizenden engelen bij U staan, de cherubijnen en de serafijnen met zes vleugels en vele ogen, hoog opwiekend,

luid: Het triomflied zingend, roepend, luid jubelend en zeggend:

K Heilig, heilig, heilig, de Heer Sabaoth: vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid. Hosanna in den hoge. Gezegend Hij Die komt in de Naam des Heren, Hosanna in den hoge.

Ondertussen neemt de diaken voorzichtig de ster van de heilige diskos af, veegt haar af, vouwt haar op en legt haar terzijde. Hierna gaat hij door met het bewaaijen van de Gaven. De priester bidt zacht:

P Met deze zalige krachten, menslievende Heer, roepen ook wij en zeggen: Heilig zijt Gij en alheilig: Gij en Uw eniggeboren Zoon en Uw Heilige Geest. Heilig zijt Gij, alheilig, en hoogverheven is Uw heerlijkheid. Zozeer hebt Gij Uw wereld liefgehad, dat Gij Uw eniggeboren Zoon gegeven hebt, opdat ieder die in Hem gelooft niet verloren ga, maar eeuwig leven

hebbe. Hij is gekomen en heeft heel de heilsbeschikking voor ons volbracht. In de nacht waarin Hij werd overgeleverd, of liever, waarin Hij Zichzelf overleverde voor het leven van de wereld, nam Hij brood in Zijn heilige, reine en smetteloze handen, dankte Hij en zegende, heiligde het, brak het en gaf het aan Zijn heilige leerlingen en apostelen zeggend:

luid: **Neemt, eet,
dit is Mijn Lichaam,
dat voor u gebroken wordt
tot vergeving van zonden.**

K Amen.

P *zacht:* Evenzo ook de kelk na het avondmaal, zeggend:

luid: **Drinkt allen hieruit,
dit is Mijn Bloed,
van het Nieuwe Verbond,
dat voor u en voor velen
vergoten wordt tot vergeving van zonden.**

K Amen.

P *zacht:* Dit verlossend gebod nu indachtig, en alles wat voor ons geschied is: het kruis, het graf, de opstanding op de derde dag, de hemelvaart, het zetelen ter rechterzijde en de wederkomst in heerlijkheid,

luid: **bieden wij U aan:
het Uwe van het Uwe,
in alles en voor alles.**

*tijdens deze woorden heft hij met gekruiste handen de Gaven op.*³⁵

K U bezingen wij, U zegenen wij, U danken wij o Heer,
en wij bidden U, onze God.

P *met gebogen hoofd:* Ook bieden wij U deze geestelijke en
onbloedige eredienst aan, en vragen, bidden en sme-
ken U: zend Uw Heilige Geest neer over ons en over
deze Gaven die hier liggen.

*De priester en de diaken buigen beiden driemaal voor het Altaar. Met
gebogen hoofd wijst de diaken met zijn oraar naar het heilig Brood
en zegt zacht:*

d Zegen, heer, het heilige Brood.

Opgestaan zegent de priester met een kruisteken het heilig Brood:

**P + En maak dit Brood, het kostbaar Lichaam
van Uw Christus.**

d Amen.

En hij wijst naar de heilige Kelk en zegt zacht:

d Zegen, heer, de heilige Kelk.

De priester zegent de heilige Kelk:

**P + En wat in deze kelk is,
het kostbaar Bloed van Uw Christus.**

d Amen.

En hij wijst naar beide Heilige Gaven en zegt zacht:

d Zegen, heer, beide heilige Gaven.

De priester zegent beide heilige Gaven zeggend:

P + Ze veranderend door Uw Heilige Geest.

Beide maken drie buigingen.

d Amen. Amen. Amen.

En hij bewaaiert de Gaven met het opgevouwen grote velum.

Met gebogen hoofd bidt de priester:

P Opdat zij voor hen die ze ontvangen, worden tot waakzaamheid van ziel, tot vergeving van zonden, tot gemeenschap van Uw Heilige Geest, tot vervulling van het Koninkrijk der hemelen, tot vrijmoedigheid tegenover U, maar niet tot een oordeel of veroordeling. Ook bieden wij u deze geestelijke erediens aan voor de in geloof ontslapen voorvaders, vaders, aartsvaders, profeten, apostelen, predikers, evangelisten, martelaren, belijders, asketen en voor elke rechtvaardige geest, die in geloof tot volmaaktheid gekomen is.

Hij bewierookt de Gaven, staande voor het Altaar en zegt:

P *luid* In het bijzonder voor onze alheilige, ongerepte, hooggezegende, glorierijke Vrouwe, de Moeder Gods en altijd Maagd Maria!

Hij geeft het wierookvat aan de diaken, die het Altaar rondom bewierookt en bij zichzelf gedenkt wie hij wil van de levenden en de doden [hij heft het antidoron op boven de H. Gaven] ³⁶

K Waarlijk, het is waardig, u zalig te prijzen, Moeder Gods; u, de altijd zaliggeprezen, alreine Moeder van onze God. U, eerbiedwaardiger dan de Cherubijnen, en onvergelyklijk glorierijker dan de Serafijnen; die ongerept God het Woord hebt gebaard, in waarheid Gods Moeder: u verheffen wij. *of de 9e Irmos op hoogfeesten.*

De diaken leest de dyptieken der overledenen.

De priester bidt met gebogen hoofd:

P *zacht* Voor de heilige profeet, voorloper en dooper Johannes; voor de heilige roemrijke, alomgeprezen apostelen; voor de heilige (*van de dag*) van wie wij de gedachtenis viëren; en voor al Uw heiligen; bezoek ons, o God, omwille van hun smeekbeden.

En gedenk allen die ontslapen zijn in de hoop op de opstanding tot het eeuwige leven; (*en hij gedenkt wie hij wil van de overledenen bij naam.*) en geef hun rust, daar waar het licht van Uw aanschijn straalt.

Ook vragen wij U: gedenk, Heer, alle orthodoxe bisschoppen die het woord van Uw waarheid recht verkondigen; alle priesters en diakens in Christus en allen die tot Uw dienst gewijd zijn.

Ook bieden wij U deze geestelijke eredienst aan voor heel de wereld; voor de heilige katholieke en apostolische Kerk; en voor hen die een rein en ingetogen leven leiden. Geef aan hen die ons regeren een tijd van vrede, opdat ook wij in die vrede een kalm en rustig leven mogen leiden, in alle vroomheid en ingetogenheid.

luid: Gedenk, Heer, allereerst onze aartsbisschop (*Athenagoras*)³⁷, en geef dat hij voor Uw heilige kerken nog lang in vrede ongedeerd, eervol en in goede gezondheid moge leven, en het woord van Uw waarheid recht moge verkondigen.

De diaken leest de diptieken der levenden, daarna roept hij uit:

D En hen die ieder in zijn gedachten heeft,
en allen en allen.

K En allen en allen.

Ondertussen bidt de priester verder met gebogen hoofd:

P *zacht* Gedenk, Heer, de stad waar wij wonen, elke stad
en streek en de gelovige bewoners.

Gedenk, Heer, de reizenden, de zieken, de lijdenden,
de gevangenen en hun redding.

Gedenk, Heer, hen die goede vrucht dragen en wel-
doen in Uw heilige kerken; en hen die aan de armen
denken: en zend ons allen Uw genade.

luid:

P En geef ons, om met één mond en één hart Uw alom-
geëerde en hoogverheven Naam te verheerlijken en te
bezingen, van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest,
nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

De priester wendt zich tot het volk en zegent:

P + De barmhartigheid van onze grote God en Redder
Jezus Christus zal met u allen zijn.

K En met uw geest.

De diaken verlaat het altaar en zegt op zijn gebruikelijke plaats:

D Laat ons, na de gedachtenis van alle heiligen,
nogmaals en nogmaals in vrede bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U. (*Na iedere bede*)

D Voor de aangeboden en geheiligde, kostbare Gaven, bidden wij de Heer.

Dat onze menslievende God, Die deze Gaven heeft aanvaard op Zijn heilig, hemels, onstoffelijk Altaar, tot een welriekende geestelijke geur, ons daarvoor de goddelijke genade en de gave van de Heilige Geest moge toezenden, bidden wij.

Om bevrijding uit alle verdrukking, toorn, gevaar en nood, bidden wij de Heer.

Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

Dat de gehele dag volmaakt, heilig, vredig en zonder zonde moge zijn, vragen wij de Heer.

K Verleen, o Heer. *Na iedere bede.*

D Om een engel van vrede, een trouwe gids en beschermer van onze zielen en lichamen, vragen wij de Heer.

Om vergeving en kwijtschelding van onze zonden en overtredingen, vragen wij de Heer.

Om al wat goed en nuttig is voor onze zielen en om vrede voor de wereld, vragen wij de Heer.

Dat wij de overige tijd van ons leven in vrede en inkeer mogen doorbrengen, vragen wij de Heer.

Dat het einde van ons leven christelijk, smarteloos, zonder reden tot schaamte en vredig moge zijn en om een goede verantwoording voor de vreeswekkende rechterstoel van Christus, vragen wij.

Om eenheid van geloof en gemeenschap met de Heilige Geest vragend, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

P *zacht* Aan U, menslievende Heer, vertrouwen wij geheel ons leven toe en onze hoop. Wij vragen, bidden en smeken U: acht ons waardig om met een zuiver geweten deel te nemen aan de hemelse, huiveringwekkende Mysteriën van Uw heilige en geestelijke maaltijd, tot vergeving van zonden en kwijtschelding van onze overtredingen, tot gemeenschap met de Heilige Geest, tot beërving van het Koninkrijk der hemelen, tot vrijmoedigheid tegenover U, maar niet tot oordeel of veroordeling.

luid En acht ons waardig, Heer, dat wij vrijmoedig, zonder veroordeling, het wagen U, de hemelse God, als Vader aan te roepen en te zeggen:

Allen: Onze Vader, Die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd, Uw Koninkrijk kome, Uw wil geschiede, zoals in de hemel zo ook op aarde, geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaren vergeven, en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

ondertussen maakt de diaken zijn oraar kruisgewijs vast.

P Want van U is het koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid: van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P + Vrede zij u allen.

K En met uw geest.

D Buigt uw hoofd voor de Heer.

K Voor U, o Heer.

P Wij danken U, onzichtbare Koning, Die door Uw onmetelijke kracht alles geschapen hebt en in de overvloed van Uw ontferming alles vanuit het niet-zijn tot het zijn hebt gebracht. Heer, zie uit de hemel neer op hen die het hoofd buigen voor U. Want zij buigen niet voor vlees en bloed, maar voor U, de ontzagwekkende God. Heer, wend dan ten goede alles wat ons overkomt, overeenkomstig ieders behoefte. Vaar mee met de varenden, vergezel de reizenden, genees de zieken, Geneesheer van onze zielen en lichamen.

luïd: Door de genade, de barmhartigheid en de menselijkheid van Uw eniggeboren Zoon, met wie Gij gezegend zijt, samen met Uw alheilige, goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P Sla acht op ons, Heer Jezus Christus onze God, vanuit Uw heilige woning en vanaf de glorietroon van Uw Koninkrijk, en kom ons heiligen, Gij Die in den hoge zetelt met de Vader en hier onzichtbaar bij ons zijt. Vervaardig U om met Uw machtige hand Uw smetteloos Lichaam en Uw kostbaar Bloed aan ons te geven, en door ons aan heel het volk.

Hierna buigen de priester en de diaken dáár waar zij staan, zeggend:

God, wees mij zondaar genadig en ontferm U over mij. (3x)

Wanneer de diaken ziet dat de priester het Lam gaat opheffen:

D Laat ons aandachtig zijn !

De priester heft het heilig Lam op:

P Het Heilige voor de heiligen.

De diaken gaat het altaar binnen.

K Eén is heilig, één is Heer, Jezus Christus, tot heerlijkheid van God de Vader. Amen. *Het koor zingt het communievers.*

De diaken gaat rechts van de priester staan.

d Breek, heer, het heilige Brood.

De priester breekt het Brood in vieren, en legt de vier delen kruisgewijs op de heilige diskos:

IC
NI KA
XC

P Gebroken en gedeeld wordt het Lam Gods. Het wordt ontleed, maar niet gescheiden. Het wordt altijd gegeten en raakt nooit op, maar heiligt hen die eraan deelnemen.

d Vul, heer, de heilige kelk.

De priester neemt het bovenste deel, met de letters IC, maakt ermee een kruisteken boven de heilige kelk en zegt, terwijl hij het in de heilige kelk doet:

P Volheid van de Heilige Geest.

d Amen.

De diaken brengt het hete water naar de priester.

d Zegen, heer, het hete water.

P + Gezegend is de gloed van Uw heilige Gaven, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De diaken giet kruisgewijs voldoende heet water in de heilige kelk:

D Gloed van geloof, vol van Heilige Geest. Amen.

De priester en de diaken bidden aandachtig

DE COMMUNIEGEBEDEN³⁸

P Ik geloof, Heer, en belijd, dat Gij waarlijk de Christus zijt, de Zoon van de levende God, in de wereld gekomen om zondaars, van wie ik de eerste ben, te verlossen. Ook geloof ik dat dit Uw vlekkeloos Lichaam is, en dat Uw kostbaar Bloed. Daarom bid ik U: ontferm U over mij en vergeef mij mijn zonden, die ik gewild en ongewild, in woord en daad, bewust en onbewust begaan heb. En acht mij waardig om zonder veroordeling deel te hebben aan Uw vlekkeloze Mystериën, tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven.

Zie, ik nader tot de goddelijke communie: Schepper, verzeng mij niet door deze deelname, want Gij zijt immers vuur, dat de onwaardigen verbrandt. Maar zuiver mij toch van elke smet.

Zoon van God, neem mij heden aan als deelgenoot van Uw mystiek Avondmaal: want Uw vijanden zal ik geenszins over dit Mysterie spreken, noch zal ik U een kus geven zoals Judas, maar zoals de rover belijdt ik U: gedenk mij, Heer, in Uw Koninkrijk.

Huiver, o mens, bij het zien van het vergoddelijkend Bloed. Het is immers vuur, dat de onwaardigen verbrandt. Het Lichaam van God vergoddelijkt en voedt mij: Het vergoddelijkt mij geest en voedt op wonderbare wijze mijn denken.

Gij bracht mij onder Uw bekoring, o Christus, door innig verlangen, en Gij veranderde mij door Uw goddelijke liefde. Verbrand nu met onstoffelijk vuur mijn zonden en maak mij waardig mij te laven aan Uw zoetheid, opdat ik jubelend Uw beide komsten moge verheerlijken, o Goede.

In de stralende luister van Uw heiligen, hoe kan ik, onwaardige, daarin binnentreden? Want als ik het waag mee naar binnen te gaan in de bruiloftszaal, maakt mijn kleed mij beschaamd, want het past niet bij een

bruiloft, en geboeid zal ik door de engelen naar buiten worden geworpen. Reinig, Heer, de smetten van mijn ziel, en red mij als Menslievende.

Menslievende Meester, Heer Jezus Christus, mijn God, laten deze heilige Mysteriën mij niet tot een oordeel strekken, omdat ik onwaardig ben, maar tot reiniging en heiliging van ziel en lichaam en tot onderpand van het komende leven en koninkrijk. Het is dus goed voor mij om mij vast te hechten aan God, en mijn hoop op verlossing te stellen op de Heer.

En weer: Zoon van God ...

Dan neemt de priester een deel van het heilig Brood [XC], zeggend:

P Het kostbaar en heilig Lichaam van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan mij priester (N.N.) tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

En hij nuttigt het heilig Brood zorgvuldig met vreze Gods.

p (Hiëro-)Diaken, treed naderbij.

d Zie, ik nader tot Christus, onze onsterfelijke Koning en God. Geef mij, heer, het kostbaar en heilig Lichaam van onze Heer, God en Redder Jezus Christus, tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

p Het kostbaar en heilig Lichaam van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan u, (hiëro-)diaken (*N.N.*) tot vergeving van uw zonden en tot eeuwig leven.

De diaken ontvangt het heilig Brood op zijn hand, gaat naar de achterkant van het Altaar waar hij het nuttigt. Dan neemt de priester de heilige kelk op met de kelkdoek:

P Het kostbaar en heilig³⁹ Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan mij, priester (*N.N.*) tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

Hij drinkt driemaal, veegt met de doek zijn lippen af en de rand van de heilige kelk, kust deze en zegt:

P Dit heeft mijn lippen aangeraakt, het neemt mijn ongerechtigheden weg en reinigt mij van mijn zonden.

p (Hiëro-)Diaken, treed nogmaals naderbij.

Wanneer de diaken bij het Altaar komt, veegt hij met de spons zijn handpalm af boven de heilige diskos.

d Zie, ik nader nogmaals. Geef mij, heer, het kostbaar en heilig³⁹ Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus, tot vergeving van mijn zonden en tot eeuwig leven.

De priester laat hem driemaal drinken uit de heilige kelk, waarbij de diaken alleen drie maal de voet van de kelk voorzichtig iets beweegt.

p Het kostbaar en heilig³⁹ Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus wordt gegeven aan u (Hiëro-) diaken (N.N.) tot vergeving van uw zonden en tot eeuwig leven. Amen.

Zie, dit heeft uw lippen aangeraakt en neemt uw ongerechtigheden weg en reinigt u van uw zonden.

De priester zet de kelk neer op het altaar.

Als er communicanten zijn, verdeelt hij op de diskos de delen van het Lam en de diaken veegt deze met de spons in de Kelk.

*Alleen indien er geen of weinig communicanten zijn, verdeelt de priester de delen van het Lam niet, de diaken veegt deze delen van het Lam met de spons in de kelk en vervolgens kunnen ook de gedachtenissen van de levenden en de overledenen in de kelk gedaan worden. Terwijl hij dit doet, zegt hij: **D** Wis, Heer ...
Daarna zegt hij:*

D Nu wij Christus' opstanding aanschouwd hebben, laat ons aanbidden de heilige Heer Jezus, Die alleen zonder zonde is. Uw kruis vereren wij, o Christus, en Uw heilige opstanding bezingen en verheerlijken wij. Want Gij zijt onze God, buiten U kennen wij geen andere, Uw Naam noemen wij. Komt alle gelovigen:

laat ons aanbidden de heilige opstanding van Christus: want zie, door het kruis kwam er vreugde over de hele wereld. Altijd zegenen wij de Heer en bezingen wij Zijn opstanding, want om ons heeft Hij het kruis ondergaan, en de dood door Zijn dood vernietigd.

Volgens ongeschreven traditie kan hij bijv. toevoegen⁴⁰

Word verlicht, word verlicht, nieuw Jeruzalem, want de heerlijkheid des Heren is over u opgegaan. Dans nu en jubel, Sion. En gij, reine Moeder Gods, verheug u over de opwekking van uw Kind.

O, Uw goddelijke, Uw lieve, Uw allerzoetste stem: want Gij hebt vast beloofd met ons te zijn tot aan het einde der eeuwen, Christus: dit houden wij, gelovigen, vast, als een anker van hoop, en daarom jubelen wij.

O groot en allerheiligst pascha, Christus, Wijsheid, Woord Gods en kracht: geef ons nog intenser aan U deel te hebben in de avondloze dag van Uw koninkrijk.

De lepel wordt in de heilige kelk gezet, en de heilige kelk wordt met de communiedoek afgedekt.⁴¹

De heilige deuren worden geopend; de priester geeft de heilige kelk aan de diaken en deze wendt zich ermee tot het volk, zeggend: ⁴²

D Nadert in vreze Gods, met geloof en met liefde!

K Gezegend Hij Die komt in de Naam des Heren, God is Heer, en Hij is ons verschenen.

De diaken geeft de heilige kelk aan de priester terug, die de communie uitreikt, terwijl de diaken de kelkdoek vasthoudt onder de kin van de gelovige en de lippen afveegt.

P De dienaar Gods (N.N.) ontvangt het kostbaar en alheilig Lichaam en Bloed van onze Heer, God en Redder Jezus Christus, tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven.

Of: P Lichaam en Bloed van Christus,
en bij de laatste communicant voegt hij toe
tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven.

K *Zoon van God ... of: Ontvangt*

na de laatste communicant:

K Alleluja, alleluja, alleluja.

De priester zegent het volk, zeggend:

P + Red, God, Uw volk en zegen Uw erfdeel.

Daarna zet hij de heilige kelk op het Altaar.

K Wij hebben het ware Licht aanschouwd, de hemelse Geest ontvangen, het ware geloof gevonden, wij aanbidden de ondeelbare Drie-eenheid, Die ons heeft gered.

of: bij hoogfeesten het feesttroopaar.

Indien de gedachtenissen nog op heilige diskos zijn, doet de diaken ze nu zorgvuldig met de spons in de kelk, zeggend:

D Wis, Heer, door Uw kostbaar Bloed de zonden uit van de hier herdachte dienaren, door de voorspraak van de Moeder Gods en al Uw heiligen.

De diaken legt de opgevouwen velums en de ster op de heilige diskos.

De diaken geeft aan de priester het wierookvat:

d Verhef, heer.

De priester bewierookt driemaal de heilige kelk:

P Wees verheven boven de hemelen, o God;
over heel de aarde zij Uw heerlijkheid.

Hij geeft aan de diaken het wierookvat aan een vinger van zijn rechterhand en plaatst de heilige diskos met de velums en de ster er bovenop, op zijn hoofd. De diaken brengt deze naar de proskomidie. Zelf neemt de priester de heilige kelk op, (indien er geen diaken is, neemt de priester zelf de heilige diskos op en de heilige kelk) zacht zeggend:

P Gezegend is onze God,

Hierna roept hij naar het volk gewend:

P immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

En hij brengt de heilige kelk naar de proskomidie-tafel, de diaken bewierookt de heilige kelk, terwijl het koor zingt:

K Amen. Vervuld zij onze mond met Uw lof, o Heer, om Uw heerlijkheid te bezingen, want Gij hebt ons waardig geacht, deel te nemen aan Uw heilige, goddelijke, onsterflijke en levendmakende Mystериën; bewaar ons in Uw heiliging, opdat wij de gehele dag Uw gerechtigheid overwegen. Alleluja, alleluja, alleluja.

De diaken gaat naar zijn gewone plaats voor de litanie:

LITANIE

D Staat recht! Na onze deelname aan de goddelijke, heilige, alzuivere, onsterfelijke, hemelse en levendmakende, huiveringwekkende Mystериën van Christus, laat ons de Heer op waardige wijze danken.

K Heer, ontferm U.

D Help en red ons, ontferm U en bescherm ons, o God, door Uw genade.

K Heer, ontferm U.

D Vragend dat heel deze dag volmaakt, heilig, vredig en zonder zonde moge zijn, laten wij onszelf, elkaar en geheel ons leven toevertrouwen aan Christus onze God.

K Aan U, o Heer.

De priester vouwt het antimension dicht⁴³, terwijl hij bidt het:

GEBED NADAT ALLEN HEBBEN GECOMMUNICEERD

P Wij danken U, menslievende Heer, Weldoener van onze zielen, dat Gij ons ook heden Uw hemelse, onsterfelijke Mysteriën waardig hebt geacht. Maak onze weg recht, bevestig ons allen in Uw vreze. Bescherm ons leven, maak onze schreden onwankelbaar; door de gebeden en de smekingen van de glorierijke Moeder Gods en altijd Maagd Maria en van al Uw heiligen.

luid Want Gij zijt onze heiliging en tot U zenden wij de lof: tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

Tijdens de uitroep neemt de priester het Evangelieboek op, maakt ermee een kruisteken boven het opgevouwen antimension en legt het erop.

Naar het volk gewend zegt hij:

P Laat ons in vrede heengaan.

K In de Naam des Heren.

D Laat ons bidden tot de Heer.

K Heer, ontferm U.

De priester leest voor de Christusikoon het gebed achter de ambon. De diaken staat rechts van de priester met gebogen hoofd. Hij luistert naar het gebed met zijn oraar in de hand. Na het gebed buigt hij naar de priester en gaat door de noorddeur naar de proskomidie.

GEBED ACHTER DE AMBON

P Heer, Die zegent wie U zegenen en heiligt wie op U vertrouwen, red Uw volk en zegen Uw erfdeel. Behoed heel Uw kerk. Heilig hen die de schoonheid van Uw huis liefhebben en verheerlijk hen daarvoor door Uw goddelijke kracht. Verlaat ons niet die op U hopen. Schenk vrede aan Uw wereld, aan Uw Kerken, aan de priesters, aan hen die ons regeren en aan heel Uw volk. Want elke goede gave en iedere volmaakte gift komt van boven en daalt neer van U, Vader der lichten; en tot U zenden wij de lof, dank en aanbidding, tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

[Evt. kan nu een trisagion (p.103), of waterwijding worden gedaan.]

K De Naam des Heren zij gezegend van nu af tot in eeuwigheid.
(3x)

De priester gaat door de heilige poort naar de proskomidie, en zegt zacht het gebed voor het nuttigen van de Gaven

P Christus onze God, Gij zijt de vervulling van de Wet en de profeten. Gij hebt heel de heilsbeschikking van de Vader vervuld. Vervul onze harten met vreugde en blijdschap, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

d Laat ons bidden tot de Heer.

De diaken vraagt zegen en nuttigt met vreze Gods en grote aandacht de heilige Gaven, en hij wast zijn handen. Daarna trekt hij zijn gewaad uit, vereert en gaat, God dankend, heen.

De priester zegent het volk, vanuit de heilige poort:

P + De zegen des Heren en Zijn ontferming kome over u, door Zijn genade en mensenzelfde, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

P Eer aan u, o Christus God, onze hoop, eer aan U.

L Eer ... nu en ... Heer, ontferm U. (3x) Zegen.

De priester komt door de heilige poort naar buiten voor de grote wegzending:

P Dat Christus onze ware God,
(Die opgestaan is uit de doden) *(of evt. van het feest - zie p. 78)*
Zich over ons ontferme en ons redde;
door de voorspraak van Zijn ongerepte Moeder,
door de kracht van het kostbaar en levendmakend Kruis;
door de bescherming van de geëerde, hemelse, onlichamelijke krachten;
door de smeebeden van de geëerde, roemrijke profeet,
voorloper en doper Johannes⁴⁴;
van de heilige, roemrijke en alomgeprezen apostelen;
van de heilige, roemrijke zegevierende martelaren;
van onze gewijde en Goddragende vaders;
van onze heilige vader Johannes Chrysostomus,
aartsbisschop van Constantinopel;
van de heilige rechtvaardige voorouders des Heren
Joachim en Anna;
van de heilige *(van de dag - zie p. 81)* van wie wij de gedachtenis vieren;
en van alle heiligen, want Hij is goed en menslievend.

K Amen.

volgens nieuw Grieks gebruik, tijdens de wegzending:

K Hem die ons zegent en die ons heiligt, o Heer,
bescherm hem nog vele jaren!

de priester, niet recitatief

P De Heilige Drie-eenheid behoeft u allen.

De priester deelt het antidoron uit, en zegt tot ieder:

P De zegen des Heren en Zijn ontferming kome over u.⁴⁵

Tenslotte sluit hij af met

Door Zijn genade en mensenliefde, immer nu en altijd,
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Naar het oosten gewend:

P Door de gebeden van onze heilige vaders,
Heer Jezus Christus onze God, ontferm U over ons.

K Amen.

Indien de priester alleen heeft gediend, nuttigt hij nu met vreeze Gods en zorgvuldigheid al wat over is van de heilige Communie. Hij reinigt de heilige kelk door deze tweemaal met wat wijn en één maal met water te spoelen. Na dit gedronken te hebben, veegt hij de heilige kelk droog met de spons. Hierna wast hij zijn handen en zijn lippen boven het speciale wasbekken. Hij leest de dankgebeden, doet zijn gewaden uit, kust het heilige Altaar en gaat de kerk uit, God dankend. Ondertussen worden door de lezer de dankgebeden gelezen.

EINDE
EN GODE ZIJ EER

Bij de Geboorte van Christus

... , Die in een grot is geboren en in een kribbe heeft gelegen om onze redding ...

Bij de Besnijdenis:

... , Die aanvaard heeft op de achtste dag in het vlees besneden te worden om onze redding, ...

Bij de heilige Theofanie

... , Die aanvaard heeft om door Johannes in de Jordaan gedoopt te worden om onze redding

Bij de Ontmoeting

... , Die aanvaard heeft om in de armen van de rechtvaardige Symeon gedragen te worden om onze redding ...

Op Palmzondag

... , Die aanvaard heeft om op een ezelsveulen te zitten om onze redding ...

Op Palmzondagavond t/m grote Woensdag

Dat de Heer, Die opgaat naar Zijn vrijwillig Lijden om onze redding, Christus ...

Op Witte Donderdag

Hij Die in Zijn alles overtreffende goedheid ons de uitstekende weg van de nederigheid getoond heeft, door de voeten van Zijn leerlingen te wassen en Die zich tot ons geneigd heeft tot aan het kruis en de begrafenis, ...

Bij de dienst van het Lijden

..., Die de bespuwing, de geselslagen, de slagen in het gezicht, de kruisiging en de dood verduurd heeft om de redding van de wereld, ...

Vanaf Paaszondag t/m de teruggave van Pasen, en op alle zondagen van het jaar:

.. , Die opgestaan is uit de doden, ...

Donderdag van Hemelvaart

..., Die in heerlijkheid is opgenomen in de hemel en Die zich gezet heeft aan de rechterhand van God de Vader, ...

Op Pinksteren:

Dat Christus onze ware God,
Die in gedaante van vurige tongen de alheilige Geest uit de hemel heeft neergezonden over Zijn heilige leerlingen en apostelen,
Zich over ons ontferme en ons redde,
door de voorspraak ...

Bij de tweede Vespers van Pinksteren:

Dat Hij die zichzelf ontledigd heeft uit de schoot van de Vader en Die heel onze menselijke natuur aangenomen heeft en deze vergoddelijkt heeft,
en Die daarna weer naar de hemel is opgevaren
en Die gezeteld is aan de rechterhand van God de Vader,
en Die de goddelijke en heilige en éénwezenlijke Geest,
Die gelijk in macht is en in heerlijkheid en Die mede-
eeuwig is, over Zijn heilige leerlingen en apostelen heeft
neergezonden,
en Die daardoor hen verlicht heeft en door hen heel de
wereld,
Christus onze ware God, zich over ons
ontferme en ons redde, door Zijn goedheid,
door de voorspraak van Zijn ongerepte Moeder,
van de heilige roemrijke en alomgeëerde Apostelen en
van alle Heiligen,
Amen.

Op Transfiguratie

... , Die op de berg Thabor in heerlijkheid van gedaante
veranderd is voor het oog van Zijn heilige leerlingen en
apostelen, ...

SEPTEMBER

1. **Begin van het Indikt, het nieuwe kerkelijk jaar;**
H. Simeon de Styliet.
2. H. Martelaar Mamas; H. Johannes de Vaster, patriarch van Konstantinopel.
3. H. Hiëromartelaar Anthimus; H. Martelaar Koning Edward van Engeland; H. Febe, de diakones.
4. H. Hiëromartelaar Babylas; H. Mozes, de Godschouwer.
5. H. Profeet Zacharia en de rechtvaardige Elizabeth.
6. **Gedachtenis van het wonder van de H. Aartsengel Michaël te Colossae;** de H. Martelaren: Eudoxius, Zeno en Macarius.
7. H. Martelaar Sozon van Cilikia.
8. **De Geboorte van onze alheilige Vrouwe de Moeder Gods en altijd-Maagd Maria.**
9. H. en rechtvaardige voorouders des Heren, Joachim en Anna.
10. H. Martelaressen Minodora, Metrodora en Nymfodora te Nikomedië.
11. H. Theodora van Alexandrië; H. Eufosynus, de kok.
12. Teruggave van het feest van de Geboorte van de Moeder Gods; H. Hiëromartelaar Autonomus.
13. H. Hiëromartelaar Cornelius, de honderdman; Inwijding van de kerk van de Opstanding in Jeruzalem.
14. De Verheffing van het kostbaar en levenschenkend Kruis.
15. H. Martelaar Nikitas.
16. H. Grootmartelares Eufemia. H. Ninian, Bisschop van Whithorn.
17. H. Hiëromartelaar Lambertus, bisschop van Maastricht. H. Martelares Sophia en haar dochters.
18. H. Emenius, Bisschop van Gortyna; H. Martelares Ariadne van Frygië.
19. H. Martelaren Trofimus, Sabbatius, en Dorymedon van Synada.
20. H. Grootmartelaar Eustathius en zijn vrouw en kinderen.
21. H. Profeet Jona; H. Apostel Kodratus, de apologet.

22. H. Hiëromartelaar Fokas, Bisschop van Sinope.
23. De ontvangenis van de H. Voorloper en Doper des Heren Johannes.
24. H. protomartelares en apostelgelijke Thekla;
H. Silouan de Athoniet.
25. H. Sergius, abt en wonderdoener van Radonesj; H. Eufrosyne van Alexandrië.
26. H. Apostel en Evangelist Johannes de Theoloog.
27. H. Martelaar Lallistratus.
28. H. Chariton de Belijder; H. Lioba, Abdis van Bischofsheim.
29. H. Kyriakus, de Kluizenaar van Palestina.
30. H. Gregorius, Bisschop van Groot-Armenië.

OKTOBER

1. Bescherming van de Moeder Gods; H. Romanus de Melode.
H. Bavo.
2. H. Hiëromartelaar Kyprianus; Maagd-martelares Justina;
H. Andreas de dwaas om Christus; H. Anna van Kashin.
3. H. Hiëromartelaar Dionysius de Areopagiet, Bisschop van Athene. H. Liudger
4. H. Hiëromartelaar Hierotheus, Bisschop van Athene.
5. H. Charitana van Amisus.
6. H. Apostel Thomas.
7. H. Johannes van Kreta.
8. H. Maagd-martelares Pelagia van Antiochië; H. Thais van Egypte
9. H. Apostel Jakobus, de zoon van Alfeüs. H. Tichon, Patriarch van Moskou.
10. H. Eulampius en Eulampia in Nikomedië; H. Ambrosius, starets van Optina.
11. H. Apostel van de 70 Philippus, de diaken.
12. H. Symeon de Nieuwe Theoloog.
13. H. Hiëromartelaar Karpus.
14. H. Martelaar Nazarius; H. Kosmas de Hymnograaf, Bisschop van Maiuma. H. Paraskeva

15. H. Martelaar Lukianus, priester in Antiochië.
16. H. Longinus, de honderdman.
17. H. Profeet Hosea.
18. H. Apostel en Evangelist Lukas.
19. H. Profeet Joël; H. Johannes van Kronstadt.
20. H. Grootmartelaar Artemius. H. Gerasimus van Kefalinia.
21. H. Martelaar Johannes van Monevasia; H. Hilarion, de Grote.
22. H. Apostelgelyke Awerkius, Bisschop en wonderdoener van Hierapolis. Icoon van Kazan.
23. H. Apostel Jakobus, de broeder des Heren.
24. H. Martelaar Arethas.
25. H. Martelaar Markianus.
26. H. en overwinningdragende grootmartelaar Dimitrius de Myronvloeiende.
27. H. Nestor van Thessalonika.
28. H. Martelaar Terentius en Neonila en hun kinderen. H. Job van Pochaev.
29. H. Martelares Anastasia van Rome.
30. H. Hiëromartelaar Zenobius en zijn zuster Zenobia.
31. H. Stachus, Apostel van de 70; H. Quinten.

NOVEMBER

1. H. Wonderdoeners en onbaatzuchtige weldoeners Kosmas en Damianus van Mesopotamië.
2. H. Martelaar Elpidoforus.
3. H. Hubertus, Bisschop van Luik.
4. H. Joannikius de Grote.
5. H. Martelaren Galaktion en zijn vrouw Epistimie
6. H. Paulus de Belijder, aartsbisschop van Konstantinopel.
7. H. Willibrord, aartsbisschop van Utrecht, en Apostel der Nederlanden.
8. Synax van de Aartsengelen.
9. H. Nektarius, Metropoliet van Pentapolis.

10. H. Apostelen van de 70 Erastus, Olympas e.a.;
H. Arsenius van Kappadocië.
11. H. Martinus de Barmhartige, Bisschop van Tours; H. Theodorus de Belijder, abt van het Studionklooster; H. Martelaar Menas van Egypte.
12. H. Johannes de Barmhartige, Patriarch van Alexandrië.
13. H. Johannes Chrysostomus, aartsbisschop van Constantinopel.
14. H. Apostel Philippus; H. Gregorius Palamas, aartsbisschop van Thessalonika.
15. H. Païsius Velitskofdki; H. Herman van Alaska.
16. H. Apostel en Evangelist Mattheüs.
17. H. Gregorius de Wonderdoener van Neo-Caesarea: H. Hilda Abdis van Whitby.
18. H. Martelaar Platon van Ancyra.
19. H. Profeet Obadja (Abdias).
20. H. Gregorius de Dekapoliet. H. Martelaar koning Edmund
21. **De Tempelgang van de Moeder Gods.**
22. H. Filemon, Apostel van de 70.
23. H. Amfilochius, Bisschop van Iconium; H. Columbanus van Ierland, Abt van Luxeuil en Bobbio; H. Alexander Nevsky.
24. H. Klemens, paus van Rome.
25. Teruggave van het feest van de tempelgang; H. Grootmartelares Catharina van Alexandrië.
26. H. Nikon, de boeteprediker; H. Stylianus van Paflagonia.
27. H. Grootmartelaar Jakobus de Pers; H. Gregorius van de Sinäi en de Athos. H. Amelberga en medezusters
28. H. Oda, kluizenares in de Peel; H. Monnik-Martelaar en Belijder Stefan.
29. H. Dionysius van Korinthe; H. Brandaan, abt van Birr.
30. H. Apostel Andreas, de Eerstgeroepene.

DECEMBER

1. H. Profeet Nahum.
2. H. Profeet Habakuk.
3. H. Profeet Zefanja (*Sofonias*). H. Attala, abdis in Straatsburg.
4. H. Grootmartelares Barbara; H. Johannes van Damascus.
5. H. Sabbas de Gewijde.
6. H. Nicolaas, Wonderdoener en aartsbisschop van Myra in Lycië.
7. H. Ambrosius, Bisschop van Milaan; H. Gregorius van de Athos.
8. H. Monnik Patapius van Thebes.
9. Ontvangenis van de Moeder Gods door de H. Anna; Profetes Hanna.
10. H. Martelaren Menas, Hermogenes en Eugrafus van Alexandrië.
11. H. Daniël de Styliet van Konstantinopel.
12. H. Spiridon, de Wonderdoener en Bisschop van Trimytunt.
13. H. Maagd-martelares Lucia van Syracuse.
14. H. Martelaren Thyrsus, Leucis en Kallinikus van Apollonia.
15. H. Hiëromartelaar Eleutherius, Bisschop van Illyria en zijn moeder Martelares Anthia.
16. H. Profeet Haggäi
17. H. Profeet Daniël en de drie jongelingen ; H. Dionysius, Bisschop van Egina en Wonderdoener; H. Beggha, abdis.
18. H. Martelaar Sebastianus en zijn mede-martelaren te Rome. H. Winnibald, abt.
19. H. Martelaar Bonifatius te Tarsus in Cilicia.
20. H. Hiëromartelaar Ignatius, de Goddragende, Bisschop van Antiochië; H. Johannes van Kronstadt.
21. H. Maagd-martelares Juliana van Nikomedië.
22. H. Grootmartelares Anastasia.
23. H. Tien martelaren van Kreta.
24. H. Maagd-martelares Eugenia van Rome.
25. De **Geboorte volgens het vlees van onze Heer en Verlosser Jezus Christus.**

26. Synax van de Alheilige Moeder Gods.
27. H. Protomartelaar en aartsdiaken Stefanus.
28. H. 20.000 martelaren van Nikomedië; H. Symeon, de myron-vloeiende van de Heilige Berg Athos.
29. H. Onnozele Kinderen van Bethlehem, vermoord door Herodes.
30. H. Martelares Anysia van Thessalonika.
31. H. Melanie, de jongere, van Rome.

JANUARI

1. **Besnijdenis des Heren. H. Basilius de Grote, aartsbisschop van Caesarea in Kappadocië.**
2. H. Serafim van Sarov; H. Sylvester, paus van Rome.
3. H. Profeet Maleachi (*Malechias*); H. Geneviève van Parijs.
4. Synax van de 70 Apostelen.
5. H. Synkletika van Alexandrië.
6. **H. Theofanie van onze Heer en Verlosser Jezus Christus.**
7. Synax van H. Voorloper en Doper des Heren Johannes.
8. H. Georgius de Chozeviet; H. Domnika van Konstantinopel; H. Maagd Goedele van Brussel.
9. H. Martelaar Polyeuktus van Melitene in Armenië.
10. H. Gregorius, Bisschop van Nyssa en zijn vrouw Theosevia, de diakones; H. Theofaan de Rekluis, Bisschop van Tambov.
11. H. Theodosius de Grote, de Cenoviarch.
12. H. Martelares Tatiana van Rome; H. Sava, eerste aartsbisschop van Servië.
13. H. Hilarius, Bisschop van Poitiers; H. Maximus van Kavsokalyvia.
14. Teruggave Theofanie; H. Apostelgelijke Nina, verlichter van Georgië.
15. H. Paulusvan Thebe en Johanees de Kalyviet.
16. "St. Petrus' Banden"

17. H. Antonius de Grote.
18. H. Athanasius de Grote en Kyryllus, aartsbisschoppen van Alexandrië.
19. H. Makarius de Grote, van Egypte; H. Markus, aartsbisschop van Efeze.
20. H. Euthymius de Grote.
21. H. Maximus de Belijder; H. Maximus de Griek.
22. H. Apostel Timotheüs van de 70; H. Vincentius, diaken van Spanje.
23. H. Hiëromartelaar Klemens, Bisschop van Ancyra en martelaar Agathangelos
24. H. Xenia van Rome; H. Xenia van St. Petersburg, dwaas om Christus.
25. H. Gregorius de Theoloog, Aartsbisschop van Konstantinopel.
26. H. Xenofon, Maria, Arcadius en Johannes van Konstantinopel.
27. H. Johannes Chrysostomos, aartsbisschop van Konstantinopel.
28. H. Efrem de Syriër; H. Izaäk de Syriër, Bisschop van Nineve.
29. H. Hiëromartelaar Ignatius de Goddragende, Bisschop van Antoichië.
30. Synax van de Oekumenische Leraren en grote Hiërarchen: Basilius de Grote, Gregorius de Theoloog en Johannes Chrysostomos.
31. H. Wonderdoeners en onbaatzuchige weldoeners, de monnik-martelaren Kyros en Johannes van Edessa.

FEBRUARI

1. H. Martelaar Tryphon. H. Bridget, Abdis van Kildare.
2. De Ontmoeting van onze Heer en God en Verlosser Jezus Christus.
3. H. en Rechtvaardige Simeon de God-dragende en Anna, de Profetes; H. Nikolaas, aartsbisschop van Japan.
4. H. Isidoor van Pelusium.
5. H. Martelares Agatha van Palermo.

6. H. Photius, Patriarch van Konstantinopel; H. Dorothea van Kashin; H. Amandus, Bisschop van Maastricht.
7. H. Parthenius, bisschop van Lampsakus.
8. H. Grootmartelaar Theodorus, de Stratilaat; H. Profeet Zacharia.
9. Teruggave van het feest van de Ontmoeting; Martelaar Nikeforus van Antiochië; H. Petrus van Damascus.
10. H. Hiëromartelaar Charalambes, bisschop van Magnesia; H. Anna van Novgorod.
11. H. Theodora, keizerin.
12. H. Meletuius, aartsbisschop van Antiochië. H. Gertruda van Nijvel.
13. H. Apostelen Aquila en Priscilla.
14. H. Monnik Auxentius; H. Cyrillus, Apostel der Slaven.; H. Abraham, bisschop van Charres.
15. H. Onesimus, Apostel uit de zeventig.
16. H. Martelaar Pamphilus.
17. H. Theodorus Tyron. H. Finnan, Bisschop van Lindisfarne.
18. H. Leo de Grote, paus van Rome.
19. H. Nieuw-martelares Filotheï van Athene; H. Dositheüs van Palestina.
20. H. Leo, bisschop van Catania.
21. H. Monnik Timotheüs.
22. H. Andronikus en Junia.
23. H. Hiëromartelaar Polycarpus van Smyrna.
24. **1e en 2e Vinding van het eerbiedwaardige hoofd van de H. Voorloper en Doper des Heren Johannes.**
25. H. Tarasius, Patriarch van Konstantinopel. H. Walburga Abdis van Heidenheim.
26. H. Martelares Photinie, de Samaritaanse.
27. H. Belijder Prokopius de Dekapoliet.
28. H. Belijder Basilius; H. Nymphas.
29. H. Johannes Cassianus.

MAART

1. H. Martelares, de moniale Eudokia; H. David, Bisschop van Wales. H. Switbertus
2. H. Martelaar Hesychius; H. Nicolas Planas, priester in Athene.
3. H. Martelaren Eutropius en zijn gezellen van Amasea.
4. H. monnik Gerasimus van de Jordaan.
5. H. Monnik-Martelaar Konon; H. Markus, de Askeet
6. **De vinding van het Heilig Kruis en de kostbare nagels door keizerin Helena;** H. 42 Martelaren van Amorium in Phrygia.
7. H. Hieromartelaren van Cherson: Efrem en anderen; H. Paulus de Simpele.
8. H. Theofilaktus, Bisschop van Nikomedië.
9. H. 40 Martelaren van Sebaste.
10. H. Martelaar Kodratus van Korinthe.
11. H. Sofronius, Patriarch va Jeruzalem.
12. H. Theofanus, de Belijder; H. Symeon de Nieuwe Theoloog
13. **H. Nikiforus, Patriarch van Konstantinopel.**
14. H. Benedictus van Nursia.
15. H. Aristobulus, Apostel van de 70.
16. H. Christodoulos van Patmos
17. H. Alexis, de man Gods; H. Patrick van Ierland.
18. H. Kyrillus, aartsbisschop van Jeruzalem.
19. H. Chrysanthus en Daria van Rome.
20. De H. Martelaren van het Sabbasklooster; H. Cuthbert van Lindisfarne.
21. H. Jakobus, de Belijder, Bisschop van Catania.
22. H. Hiëromartelaar Basilius van Ancyra.
23. H. Martelaar Nikon.
24. H. Hiëromartelaar Artemius, Bisschop van Seleucia.
25. **De Verkondiging aan onze Alheilige Vrouwe, de Moeder Gods en Altijd-Maagd Maria.**
26. **Aartsengel Gabriël;** H. Liudger.
27. H. Martelares Matrona van Thessalonika.

- 28. H. Hilarion de Nieuw, Abt van Pelecete; H. Apostel Herodion.
- 29. H. Hiëromartelaar Markus, Bisschop van Arethusa; H. Diadochos van Photike.
- 30. H. Johannes van de Ladder
- 31. H. Hypatius de Wonderdoener, Bisschop van Gangra; H. Innokenti van Alaska.

APRIL

- 1. H. Maria van Egypte
- 2. H. Titus, de wonderdoener.
- 3. H. Niketas de Belijder
- 4. H. Plato de Belijder; H. Zosimas van Palestina.
- 5. H. Theodora van Thessalonika.
- 6. H. Methodius, apostelgelijke, verlichter der Slaven; H. Gregorius de Sinaiet.
- 7. H. Sabbas de Nieuwe van Kalymos; H. Kosmas van Etolië.
- 8. H. Herodion, Apostel van de 70.
- 9. H. Martelaar Euppsychius van Caesarea in Kappadocië.
- 10. H. Gregorius van Smyrna.
- 11. H. Antipas, Bisschop van Pergamum.
- 12. H. Basilius, de Belijder, bisschop van Parium;
H. Maagd Anthousa.
- 13. H. Martinus de Belijder, Paus van Rome.
- 14. H. Aristarchus, Apostel van de 70.
- 15. H. Martelaar Kriskins.
- 16. H. Martelaressen Agape, Irene en Chionia;
H. Martelaar Leonides.
- 17. H. Makarius van Korinthe; H. Zosimas van Solovjetsk.
- 18. H. Johannes de Hesychast; H. Athanasia van Egina.
- 19. H. monnik-martelaar Pafnutius van Jeruzalem.
- 20. H. Theodorus en Athanasius van de Meteoren.
- 21. H. Hiëromartelaar Januarius , Bisschop van Benevento.

22. H. Apostel Nathanaël.
23. H. Grootmartelaar, de overwinningdrager en wonderdoener Georgius.
24. H. Martelaar Sabbas, de Stratilaat.
25. H. Apostel en Evangelist Markus.
26. H. Hiëromartelaar Basilius , Bisschop van Amasea; de H. Maagd Glaphyra.
27. H. Hiëromartelaar Symeon.
28. H. martelaren van Kyzikos.
29. H. Jason, Apostel van de 70.
30. H. Apostel Jakobus, de zoon van Zebedeüs.

MEI

1. H. Profeet Jeremia.
2. H. Athanasius de Grote, aartsbisschop van Alexandrië.
3. H. martelaren Timotheüs, de lezer, en zijn vrouw Maura van Egypte.
4. H. Maagd-martelares Pelagia van Tarsus.
5. H. Grootmartelares Irene van Thessalonika.
6. H. Job, de veelduldende; H. Job van Pochaev.
7. Verschijning van het heilig Kruis; H. Nil Sorski.
8. H. Apostel en Evangelist Johannes de Theoloog.
9. H. Profeet Jesaja.
10. H. Apostel Simon, de Zeloot.
11. H. Apostelgelyke Cyrillus en Methodius, verlichters de Slaven.
12. H. Epifanius, Bisschop van Constantia in Cyprus; H. Vasili van Ostrog.
13. H. Maagd-martelares Glyceria; H. Servatius, bisschop van Maastricht.
14. H. martelaar Isidoor van Chioos.
15. H. Pachomius de Grote.
16. H. Theodorus, de Gewijd; H. Brandaan, Abt van Clonfert.

17. H. Andronikus en Junia, apostelen van de 70; H. Athanasius de Nieuwe.
18. H. Martelaar Theodotus van Ancyra, en zij die met hem leden.
19. H. Korneli van Komel; H. Dimitri Konskoi.
20. H. Lydia; Overbrenging van de relieken van de H. Nikolaas van Myra.
21. H. Apostelgelijke Keizer Konstantijn en zijn moeder Helena.
22. H. Basiliskus, Bisschop van Comana.
23. H. Euphrosyne, Abdis van Polotsk.
24. H. Vincentius van Lerins; H. Symeon de Styliet; H. Hilarion.
25. De derde Vondst van het eerbiedwaardige hoofd van de H. Voorloper en Doper des Heren Johannes.
26. H. Carpus, Apostel van de 70; H. Augustinus van Canterbury, missionaris van Engeland.
27. H. Johannes de Rus; H. monnik Beda, de eerbiedwaardige.
28. H. Eutyches, Bisschop van Meliten.
29. H. Maagd-martelares Theodosia van Tyrus.
30. H. Isaäkuis.
31. H. Martelaar Hermeius van Comana.

JUNI

1. H. Martelaar Justinus, de filosoof.
2. H. Nikiforus, de Belijder, Patriarch van Konstantinopel.
3. H. Martelaar Lukilianus.
4. H. Mitrofanos, Patriarch van Konstantinopel; H. Martha en Maria.
5. H. Hiëromartelaar Dorotheüs, Bisschop van Tyrus; H. Hiëromartelaar Bonifatius, verlichter van Nederland (en Duitsland).
6. H. Hilarion de Nieuwe.
7. H. Hiëromartelaar Theodotus, Bisschop van Ankyra
8. H. Grootmartelaar Theodorus de Stratilaat, overbrenging van de relieken.

9. H. Kyrillus, aartsbisschop van Alexandrië; H. Columba van Iona, Verlichter van Schotland.
10. H. Martelaar Alexander en de Maagd-martelares Antonia in Konstantinopel.
11. H. Apostelen Bartholomeüs en Barnabas. Feest van de Hymne 'Axion Estin'. H. Lukas van Simferopol
12. H. Onufrius de Grote en Petrus van de heilige berg Athos.
13. H. Martelaar Akylina van Byblos.
14. H. Profeet Elisa; H. Methodius, Patriarch van Konstantinopel.
15. H. Augustinus, Bisschop van Hippo. H. Hiëronymus
16. H. Tychon, Bisschop van Amathus in Cyprus.
17. H. martelaren Manuël, Sebel en Ismaël van Perzië.
18. H. Martelaar Leontius.
19. H. Apostel Judas-Thaddeüs, de broeder des Heren; H. Païsius de Grote.
20. H. Hiëromartelaar Methodius, Bisschop van Patara; H. Nikolaas Cabasilas.
21. H. Martelaar Julianus van Tarsus.
22. H. Hiëromartelaar Eusebius, Bisschop van Samosata; H. Alban, Protomartelaar van Britannië.
23. H. Martelares Agrippina van Rome; H. Markus, aartsbisschop van Efeze.
24. De Geboorte van de H. Profeet, Voorloper en Doper des Heren Johannes.
25. H. Maagd-martelares Fevronia. H. Adelbert
26. H. David van Thessalonika. Ikoon van de Moeder Gods Hodigitria
27. H. Samson, de Gastvrije.
28. H. Sergius en Herman, wonderdoeners van Valaäm.
29. H. glorierijke en alomgeprezen leiders der apostelen: Petrus en Paulus.
30. Synax van de H. glorierijke en alomgeprezen twaalf apostelen: Petrus, Andreas, Jakobus, Johannes, Phillipus, Bartholomeüs, Thomas, Mattheüs, Jakobus, Judas, Simon en Matthias.

JULI

1. H. Wonderdoeners en onbaatzuchtige weldoeners Kosmas en Damianus, martelaren te Rome.
2. H. Johan Maximovitch, Bisschop van Shanghai en aartsbisschop van San Francisco, de wonderdoener; Plaatsing van het Kleed van de alheilige Moeder Gods te Blachernae.
3. H. Martelaar Hyacinthus of Caesaria in Cappadocië.
4. H. Andreas, aartsbisschop van Kreta.
5. H. Athanasius, Stichter van de Grote Laura op de heilige berg Athos.
6. H. Sisoïs de Grote; H. Maagd-martelares Lucia.
7. H. Grootmartelares Kyriaka.
8. H. Grootmartelaar Prokopius van Caesarea; H. Prokopius van Ustjug, dwaas-om-Christus; H. Edgar de koning, de vredelievende.
9. H. Pankratius, Bisschop van Taormina.
10. H. Antonius van het Holenklooster van Kiëv.
11. H. Grootmartelares Eufemia; H. apostel-gelijke grootvorstin Olga.
12. H. martelaren Proklus en Hilaron van Ancyra.
13. Synax van de aartsengel Gabriël; Icoon 'Axion Estin'.
14. H. Nikódimus van de heilige berg Athos.
15. H. Apostelgelijke grootvorst Wladimir, Verlichter van Rusland.
16. H. Hiëromartelaar Athenogenes, Bisschop van Heracleopolis.
17. H. Grootmartelares Marina.
18. De H. Martelaressen de grootvorstin Elisabeth en de moniale Barbara.
19. H. Serafim van Sarov (reliëkenfeest); H. Makrina.
20. H. Profheet Elia
21. H. Simeon van Emaesa, dwaas-om-Christus', en zijn gezel de H. Johannes.
22. H. Myrondraagster en apostelgelijke Maria Magdalena

23. H. Profeet Ezechiël; H. Pelagia van Tinos.
24. H. Grootmartelares Christina van Tyrus. H. Boris en Gleb(Roman en David).
25. De Ontslaping van de rechtvaardige Anna; H. diakones Olympiada.
26. H. martelares de moniale Paraskeva van Rome.
27. H. Grootmartelaar en onbaatzuchtige arts Panteleimon.
28. H. Irene Chrysovanlandou.
29. H. Martelaar Kallinikus van Gangra.
30. H. Apostelen Silas en Silvanus van de 70.
31. H. Jozef van Arimathea; H. Germanus, Bisschop van Auxerre; H. Eudokimus van Kappadocië.

AUGUSTUS

1. Processie met het eerbiedwaardige Hout van het levenschenkend Kruis des Heren; H. zeven Makkabeese martelaren, en hun moeder en hun leraar.
2. H. Protomartelaar, de aartsdiaken Stefanus.
3. H. monniken Isaacius, Dalmatus en Faustus.
4. H. zeven Slapers van Efeze.
5. H. Hieromartelaren Anterus en Fabianus, pausen van Rome; H. Nonna, de moeder van Gregorius de Theoloog; H. martelaar koning Oswald.
6. **Het feest van de heilige Gedaanteverandering van onze Heer en Verlosser Jezus Christus.**
7. H. Martelaar Dometius van Perzië.
8. H. Emilianus, Bisschop van Cyzikus.
9. H. Apostel Matthias.
10. H. Martelaar en aartsdiaken Laurentius van Rome.
11. H. martelaar Euplus v; H. Nifon van Constantinopel.
12. H. martelaren Anicetus en Fotius van Nicomedia. H. Maximus de Belijder

13. Teruggave van her feest van de Gedaanteverandering des Heren; H. Tichon van Zadonsk. H. Serida; H. Dorotheüs van Gaza.
14. H. Profeet Micha.
15. De **Ontslaping** van onze alheilige Vrouwe de Moeder Gods en altijd-Maagd Maria.
16. De overbrenging van het Mandilion; H. Martelaar Diomedes van Tarsus.
17. H. Martelaar Myron, priester van Cyzicus. H. Jeroen van Noordwijk.
18. H. Florus en Laurus van Illyria; H. Johannes van Rila; H. Arsenius van Paros.
19. H. Martelaar Andreas, de stratylaot.
20. H. Profeet Samuël.
21. H. Apostel Thaddeüs, van de 70; H. Aartsvaders Abraham, Izaäk en Jakob.
22. H. Martelaar Agathonikus van Nikomedië en zijn gezellen; H. Alexis van UGINE
23. Teruggave van het feest van de Ontslaping.
24. H. Dionysius, Bisschop van Egina; H. nieuwe Hiëromartelaar en apostelgelyke Kosmas van Etolië.
25. H. Apostelen Nathanaël en Bartholomeüs.
26. H. Martelaren Adriaan en Natalia van Nikomedië.
27. H. Pimen de Grote; H. grootmartelaar Fanourius van Rhodos.
28. H. Anna, de profetes; H. monnik Mozes van Skete.
29. De onthoofding van de H. Voorloper en Doper des Heren Johannes.
30. H. Alexander, Johannes en Paulus de nieuwe, patriarchen van Konstantinopel.
31. De plaatsing van de Gordel van de Moeder Gods. H. Aidan, Bisschop van Lindisfarne.

❖ DANKGEBEDEN ❖

AANSPORING

Zodra ge de heerlijke Communie deelachtig zijt geworden van de levendmakende mystieke Gaven, zing dan meteen een lofprijzing en zeg vurig tot God uit het diepst van uw ziel

Eer aan U, o God. Eer aan U, o God. Eer aan U, o God.

EN DE VOLGENDE DANKGEBEDEN (ANONIEM)

Ik dank U, Heer mijn God, dat Gij mij, zondaar, niet hebt versto-
ten, maar mij waardig hebt gemaakt om deelgenoot te worden
van Uw heiligmakende Mysteriën. Ik dank U, dat Gij mij,
onwaardige, waardig gemaakt hebt om deel te nemen aan Uw
smetteloze, hemelse Gaven. O, menslievende Heer, Die voor ons
zijt gestorven en opgestaan, en Die ons deze huiveringwekkende
en levendmakende Mysteriën geschonken hebt voor het welzijn
en de heiliging van onze ziel en lichaam: Geef dat zij ook voor
mij worden tot genezing van ziel en lichaam, tot verdrijving van
iedere tegenstander, tot verlichting van de ogen van mijn hart, tot
vrede voor mijn geestelijke krachten, tot een geloof waarover ik
me niet hoef te schamen, tot oprechte liefde, tot overvloedige
wijsheid, tot het onderhouden van Uw geboden, tot vermeerde-
ring van Uw goddelijke genade, en dat zij mij maken tot bewoner
van Uw koninkrijk. Geef dat ik door deze Mysteriën in Uw heili-
ging bewaard blijve en dat ik mij altijd Uw genade moge herin-
neren en niet meer voor mijzelf leve, maar voor U, onze Heer en
Weldoener. Wanneer ik op deze wijze dit leven zal verlaten in de
hoop op het eeuwige leven, moge ik dan de eeuwige rust berei-
ken, daar waar de nimmer zwiigende stemmen der feestvierenden
weerklinken en waar het oneindig genot is van hen die de onuit-
sprekelijke schoonheid van Uw gelaat aanschouwen. Want Gij
zijt het ware verlangen en de onuitsprekelijke vreugde van hen
die U liefhebben, Christus onze God, en U bezingt heel de schep-
ping in eeuwigheid. Amen.

VAN BASILIUS DE GROTE

Heer, Christus, God, Koning der eeuwen en Schepper van het heelal, ik dank U voor alle weldaden die Gij mij verleend hebt en voor het ontvangen van Uw zuivere en levendmakende Mysteryën. Daarom bid ik U, o Goede en Menslievende: bewaar mij onder Uw hoede en in de schaduw van Uw vleugelen. En geef mij dat ik met een goed geweten tot aan mijn laatste adem waardig moge deelnemen aan Uw heiligende Gaven, tot vergeving van zonden en tot eeuwig leven. Want Gij zijt het Brood des levens, de Bron van heiliging en de Schenker van het goede en tot U zenden wij de lof, evenals tot de Vader en de Heilige Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

VAN SYMEON DE METAFRAST

Gij Die mij vrijwillig Uw vlees tot voedsel geeft, Die vuur zijt en de onwaardigen verzengt, verbrand mij toch niet, mijn Schepper, maar dring veeleer binnen in mijn gestel, al mijn gewrichten, mijn nieren en mijn hart. Verbrand de doornen van al mijn zonden. Reinig mijn ziel, heilig mijn denken, sterk mijn knieën en al mijn beenderen. Verlicht het vijftal van mijn zintuigen; hecht mij geheel vast aan de vreze voor U. Bescherm, bewaak en behoed mij steeds voor alle zielverdervende werken en woorden. Zuiver, reinig en leid mij. Sier mij met deugden, geef mij inzicht en verlicht mij. Maak mij tot een woonplaats alleen van de Heilige Geest en laat mij nooit meer een woning van de zonde zijn, opdat iedere boze geest en elke hartstocht voor mij vluchte als voor vuur, nu ik Uw woning ben geworden door het ontvangen van de heilige communie. Alle heiligen breng ik U als voorsprekers: de legerscharen der onlichamelijke engelen, Uw voorloper, de wijze apostelen en eveneens Uw ongerepte, reine Moeder. Aanvaard, o mijn barmhartige Christus, hun smeekbeden en maak mij, die U aanbid, tot een kind van het Licht. Want Gij alleen, o Goede, zijt de heiliging en de stralende glans van onze zielen, en tot U zenden wij allen elke dag de U verschuldigde lof, o God en Heer.

GEBED (ANONIEM)

Uw heilig Lichaam, Heer Jezus Christus, onze God, moge mij het eeuwige leven schenken, en Uw kostbaar Bloed de vergeving van zonden. Moge deze eucharistie mij vreugde, gezondheid en blijdschap geven. En maak mij, zondaar, waardig om bij Uw ontzagwekkende wederkomst aan de rechterhand van Uw heerlijkheid te staan, op voorspraak van uw ongerepte Moeder en van al Uw heiligen. Amen.

GEBED TOT DE MOEDER GODS (ANONIEM)

Alheilige Vrouwe, Moeder Gods, licht van mijn verduisterde ziel, mijn hoop, mijn bescherming, mijn toevlucht, mijn troost, mijn vreugde, ik dank u, dat gij mij, onwaardige, waardig geacht hebt om het zuivere Lichaam en het kostbaar Bloed van uw Zoon te ontvangen. Gij, die het ware Licht hebt gebaar, verlicht de geestelijke ogen van mijn hart. Gij, die de bron der onsterfelijkheid in uw schoot gedragen hebt, maak mij weer levend, die door de zonde gedood ben. Gij, liefdevolle Moeder van de barmhartige God, ontferm u over mij en geef mij een berouwvol en vermorzel hart; geef nederigheid in mijn gedachten en bevrijd mij van mijn slechte overwegingen die mij gevangen houden. En acht mij waardig om tot mijn laatste adem zonder veroordeling de heiliging te ontvangen van de zuivere Mysteriën, tot genezing van mijn ziel en van mijn lichaam. En verleen mij tranen van berouw en belijdenis om u, Moeder Gods, alle dagen van mijn leven te bezingen en te verheerlijken.

luider:

L Want gij zijt gezegend en verheerlijkt in alle eeuwen. Amen.

De priester herhaalt dit en tot slot nogmaals de lezer

P Nu laat Gij, Heer, Uw dienaar in vrede heengaan volgens Uw woord. Want mijn ogen hebben Uw heil aanschouwd, dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volkeren: licht tot openbaring voor de heidenen en heerlijkheid van Uw volk Israël.

L *Heilige God ... t/m Onze Vader ...*

P *Want van U is het Koninkrijk...*

TROPAAR

L Uit uw mond straalde de genade als een fakkel, die heel de aarde heeft verlicht. Voor de wereld heeft zij schatten van onbaatzuchtigheid bijeengebracht, en zij toonde ons de verhevenheid van de nederigheid. Onderricht ons door uw woorden, vader Johannes Chrysostomus, en bid tot Christus God het Woord om de redding van onze zielen.

Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

KONDAAK

Van de hemel hebt gij de goddelijke genade ontvangen en met uw lippen leert gij aan allen de ene God in Drievuldigheid te aanbidden, gelukzalige gewijde Johannes Chrysostomus. Terecht prijzen wij u, want gij zijt onze Leraar door uw uitleg van het Goddelijke.

nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

THEOTOKION

Door de gebeden, Heer, van alle heiligen en van de Moeder Gods, geef ons Uw vrede en ontferm U over ons, als enig barmhartige.

Heer, ontferm U. (12x) Eer... Nu en ...

U, eerbiedwaardiger dan de cherubijnen en onvergelykelyk glorierijker dan de serafijnen, die ongerept God het Woord hebt gebaard, in waarheid Gods Moeder, U verheffen wij.

Vader, zegen in de Naam des Heren.

P God, wees ons barmhartig en zegen ons; doe Uw aanzicht over ons lichten, en ontferm U over ons.

L Amen. Eer... nu en ...
Heer, ontferm U. (3x) Vader, zegen.

P Dat Christus onze ware God,
Zich over ons ontferme en ons redde,
door de voorspraak van Zijn ongerepte Moeder
en van alle heiligen,
want Hij is goed en menslievend.

L Amen.

P Door de gebeden van onze heilige vaders,
Heer Jezus Christus, onze God, ontferm U over ons.

L Amen.

EINDE
EN EER AAN GOD

❖ DANKGEBEDEN ❖

❖ TRISAGION - LITIA ❖

Een korte dodengedachtenis, zgn 'Trisagion' ('Litia'), begint direct na het ambon-gebed, vóór De Naam des Heren .. met Heilige God ..

[of anders: P Gezegend is onze God, immer nu en altijd,
en in de eeuwen der eeuwen.

L Amen.]

L *Heilige God ... t/m Onze Vader ...*

P Want van U is het Koninkrijk..

L Amen.

P of K *t.4* _ Met de zielen der rechtvaardigen, * laat rusten, o Heiland, de ziel van Uw dienaar (-ren/res), ** en behoed *hem/haar/hen* bij U in het zalige leven, o Menslievende._

K _ In het oord van Uw rust, * waar alle heiligen verblijven, Heer, * verkwik daar ook de ziel van Uw dienaar (-ren/res), ** want Gij alleen zijt de Onsterflijke.

_ Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. * Gij zijt onze God, die in de Hades zijt afgedaald, en de smart ontbond van de geboeiden: ** schenk ook de rust, o Redder, aan de ziel van Uw dienaar (-ren/res) . _

_ Nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen, a- men. *
Alleen reine en ongerepte Maagd, die God zonder
zaad hebt ontvangen, ** bid tot Hem om redding voor
de ziel van uw ontslapen dienaar (-ren/res). _

DRINGENDE LITANIE

- D** Ontferm U over ons, o God, volgens Uw grote ontferming, wij smeken U: verhoor ons en ontferm U.
- K** Heer, ontferm U, Heer, ontferm U, Heer, ontferm U.
- D** Nogmaals bidden wij voor de rust van de ziel van de ontslapen dienaar (-ren/res) Gods (*N.N.*) en dat *hem* (*hen/haar*) iedere vrijwillige en ongewilde zonde vergeven moge worden.

Dat de Heer, onze God, *zijn* (*hun/haar*) ziel daar plaats
se
waar de rechtvaardigen rust genieten.

De genade van God, het Koninkrijk der hemelen, en de vergeving van zonden, vragen wij aan Christus, onze onsterflijke Koning en God.

K Verleen , o Heer.

P Bidden wij de Heer.

K Heer, ontferm U.

P God van de geesten en van alle vlees, Die de dood overwonnen en de duivel vernietigd hebt, Die aan Uw wereld leven geschonken hebt: Gij, Heer, schenk ook de rust aan de ziel van Uw ontslapen dienaar (-ren/res) (N.N.), in de plaats van Licht, de plaats van vreugde, de plaats van verkwikking, waar alle smart, droefheid en zuchten afwezig zijn. Vergeef *hem*, als goede en menslievende God, iedere zonde, die *hij* in woord, in daad, of in gedachten *heeft* begaan. Want er is geen mens die leeft zonder te zondigen: Immers Gij alleen zijt zonder zonde; Uw rechtvaardigheid duurt in eeuwigheid, en Uw woord is waarheid.

Uitroep Want Gij zijt de Opstanding en het leven en de rust van uw ontslapen dienaar (-ren/res) (N.N.), o Christus onze God, en tot U zenden wij de lof, evenals tot Uw beginloze Vader, en Uw alheilige goede en levendmakende Geest, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen.

K Amen.

eventueel:

[*slavisch: P* Schenk, Heer, de eeuwige rust aan Uw tot de zaligheid geroepen dienaar (-ren/res) (N.N.) en verleen hem (hun/haar) eeuwige gedachtenis.]

P Eeuwig zij uw gedachtenis, gelukkig te prijzen en onvergetelijke broeder (zuster) !

P _ Eeuwige gedachtenis, eeuwige gedachtenis, eeuwige gedachtenis. *twee keer herhaald door de koren.*

Het koor zingt nu: De Naam des Heren zij gezegend ... en men vervolgt met de wegzending van de liturgie, p. 73; Anders:

WEGZENDING

P Eer aan U, onze God, onze Hoop, eer aan U.

L Eer ... Nu en ... Heer, ontferm U. (3x) Vader, zegen.

P Dat Christus onze waarachtige God, Die opgestaan is uit de doden, en Die als onsterfelijke Koning macht heeft over doden en levenden, de zielen van de *dienaren* (N.N.), die van ons zijn heengegaan, plaatse in de woningen der rechtvaardigen, en *hen* verkwikke in Abrahams schoot, en *hen* rekene onder de rechtvaardigen, en Zich over ons ontferme en ons redde, door de gebeden van Zijn heilige, ongerepte Moeder, van de heilige, roemrijke, alomgeprezen apostelen, van onze heilige Goddragende vaders, van de heilige roemrijke voorouders des Heren, Abraham, Isaäk en Jakob, van Zijn vriend de heilige, gerechte Lazarus, die op de vierde dag werd opgewekt, en van al Zijn heiligen, want Hij is goed en menslievend.

K Amen.

P Door de gebeden van onze heilige vaders, Heer Jezus Christus onze God ontferm U over ons en red ons.

K Amen.

of eventueel nu: Eeuwige gedachtenis ...

Bij een concelebratie van Hiërarchen draagt de eerste in rang de Mantia en staat bij de troon tot de vastgestelde tijd. Dan gaat hij het altaar binnen en geeft en ontvangt hij vergeving van de concelebranten en zo gaan allen zich aankleden. Tijdens de doxologie gaan ze naar buiten, voorafgegaan door de priesters, en als laatste gaat de hoofdcelebrant met mijter op het hoofd en met zijn staf in zijn rechterhand. Tijdens de Intocht wanneer de celebranten samen het Isodikon (Intochtsvers) zingen, zegent hij met de tweekaars-driekaarshouder, en gaat hij het eerst het Altaar binnen, gevolgd door de andere Bisschoppen en priesters, en hij bewierookt het Altaar rondom en de proskomidie, de Ikonen, vanuit de Heilige Deuren en het volk, terwijl hij het Tropaar zingt en ten slotte het Kondaak. Het Heilige God wordt 2x buiten [=door het Koor] gezongen, de derde keer binnen [=door de clerus], de 4e keer buiten en onmiddellijk de 5e keer binnen. Dan Eer .. Nu en .. buiten, evenals het Heilige Onsterflijke, en hierna weer vanuit het altaar langzaam het Heilige God in vier delen, afwisselend door twee links en rechts staande Bisschoppen en priesters [A: Heilige God; B: Heilige Sterke; A: Heilige Onsterflijke; J]. Dan zegent de hoofdcelebrant met de tweekaars, zeggend: Heer, Heer, zie neer uit de hemel. Na het Ontferm U over ons, zingt het rechter Koor buiten onmiddellijk het Heilige God, wanneer de diaken roept: Met kracht. Dan zingt men binnen het Heer, red de vromen en buiten wordt dat twee maal herhaald door de koren. Onmiddellijk binnen: En verhoor ons. Dan wordt binnen één maal de titel [φήμη - fimi] van de Patriarch gezongen en buiten tweemaal herhaald. (of, indien de hoofdcelebrant Metropoliet is, diens titel zowel binnen als buiten, maar indien allen Metropolieten zijn of allen Bisschoppen, wordt de titel van de hoofdcelebrant weggelaten). Iedere keer dat gezegd wordt, zegent de eerste in rang, en deze neemt de Heilige Gaven van de Diaken over en van de priester tijdens de Grote Intocht en hij gedenkt de levenden en de doden. Maar de Uitroepen [ekfonesen] worden naar rangorde verdeeld tot en met de concelebrerende priesters. De Heilige Gaven worden alleen door de hoofdcelebrant gezegd, de andere Bisschoppen communiceren eigenhandig van de heilige Gaven, maar de priesters en de diakens ontvangen deze van de laatste in rangorde Bisschop.

❖ NOTEN ❖

- 1 Nieuwe Griekse toevoeging; niet in de oudere boeken.
- 2 En andere ikonen met het betreffende tropaar of: Heilige (*N.N.*), bid voor mij.
- 3 Volgens sommige uitgaven doet de priester nu een kleine weg zending. Dit is [volgens dr Fountoulis] een onnodige toevoeging.
- 4 Griekse rubriek: *P. door de noorddeur, D door zuiddeur*
- 5 Slavisch: ook de rest van de psalm.
- 6 In sommige uitgaven ook: Die mijn voeten krachtig maakt als die van een hert en mij doet staan op hoge bergen.
- 7 In sommige uitgaven en slavisch: Immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen. Ook bij het feloon.
- 8 Tot hier in sommige Griekse uitgaven.
- 9 Bij concelebratie doet slechts één priester de proskomidie.
- 10 Noot vert.: "rechts" is van bovenaf gezien de linkerzijde, d.w.z. langs de letters I- N. "Linkerzijde" wil zeggen langs de letters C - A.
- 11 Nieuwe griekse toevoeging in sommige uitgaven:
d Kruisig, vader. **P** Toen Gij gekruisigd werd, o Christus, werd de tirannie opgeheven en de kracht van de vijand vertreden. Want geen Engel, noch een mens, maar de Heer Zelf heeft ons gered: Eer aan U.
- 12 d.w.z. van bovenaf gezien links
- 13 In Slavisch vaak geen Engelen. 1.= Johannes de Doper, 2.= de andere Profeten.
- 14 Het Grieks noemt geen martelaressen en monialen. Wel het Slavisch.
- 15 De uitgave van Simono-Petra herstelt de oude tekst:
d Doe vast staan **P** Door het woord des Heren staan de hemelen vast en door de adem van Zijn mond heel hun kracht.
Het is pas later dat men de associatie heeft gemaakt: ster = ster van Bethlehem, en dan ook de afbeelding van de kerstikoon bij de proskomidie.
- 16 In het Grieks meestal slechts één of twee zinnen. In het Slavisch meestal ook: Want Hij heeft de aarde bevestigd en zij zal niet wan-

kelen. Uw troon staat vast van oudsher, van eeuwigheid zijt Gij. Stromen verheffen, Heer, stromen verheffen hun stem, stromen verheffen hun golven. Maar boven het gedruis van vele wateren, van de hoge baren der zee, is de Heer geweldig in den hoge. Uw getuigenissen zijn zeer betrouwbaar. Heiligheid komt Uw huis toe, Heer, in lengte van dagen.

17 In sommige uitgaven is de volgorde anders: **D** *Het is tijd ...*

P Gezegend... en de dialoog. Daarna (evt. *Hemelse Koning ..*)
Eer aan God ... Open mijn lippen ..

18 Sommige priesters bidden zachtjes: *Hemelse Koning ...*
en daarna: *Eer aan God ...*

19 Letterlijk: Om goed gemengde winden, goede opbrengst van de vruchten van het land en vredige weersomstandigheden.

20 "gevaar "niet in het Slavisch

21 D.w.z. indien een priester alleen dient, bidt hij het gebed tijdens de antifoon.

22 Voor de antifonen zie tekstboekjes koor. Dit kunnen de zgn.

Typika zijn , t.w.

1e) ps. 102 (of verzen eruit)

2e) ps. 145 (of verzen eruit)

3e) Zaligsprekingen.

Door de weeks kan men ook de eerste vier verzen zingen van ps. 91, 92 en 94.

Op hoogfeesten eigen uitgelezen verzen.

23 Volgens Slavisch gebruik en enkele Griekse uitgaven staat hij tijdens de eerste antifoon voor de Christus-ikoon.

24 Indien de priester alleen dient, bidt hij het gebed tijdens het zingen van de 2e antifoon.

25 D.w.z voor de Moeder Gods-ikoon. Volgens Slavisch gebruik voor de Christus-ikoon.

26 Zo genoemd omdat de priester dit tijdens de derde antifoon bidt, indien hij zonder diaken dient.

27 Volgens sommige uitgaven: Ook bidden wij voor de vrome, orthodoxe christenen. Dit is in de plaats gekomen van : voor de vrome keizer.)

- 28 Alleen volgens de Slavische traditie wordt hier soms een litanie ingevoegd voor de overledenen.
- 29 N.B. Bij de Basiliusliturgie volgt nu een ander gebed!
- 30 Het Slavisch heeft hier nog een restant van de Vredes-litanie, indien een diaken dient: *Om de vrede van boven.. Om de vrede.. Voor dit heilig Godshuis.. Om bevrijding.*
- 31 De rubrieken zijn in de verschillende handschriften zeer uiteenlopend. Volgens de Slavische boeken zegt de priester 3x het cherubijnenlied. Aan het slot staat 3x Alleluia, terwijl in de Griekse tekst 1x Alleluia staat, en de priester 1x het cherubijnenlied leest. Volgens oud gebruik wierookt de diaken. Bij de Intocht kan de diaken ook zelf het wierookvat aan een vinger van zijn rechterhand laten hangen.
- 32 De dialoog tussen de priester en de diaken zijn in de handschriften vaak zeer uitgebreid. Volgens enkele handschriften wordt bij de Intocht gebeden voor de Bisschop indien deze aanwezig is. Ook andere voorbeden worden in de Slavische traditie en soms in Griekenland gedaan. Dit staat niet in de handschriften en is dus van na het einde van de 18e eeuw.
- 33 Nieuwere Griekse uitgaven alleen 3x: Dan zal men kalveren op Uw altaar opdragen.
- 34 Volgens Slavische traditie ook: U te aanbidden, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, de eenwezenlijke en ondeelbare Drievuldigheid.
- 35 Volgens niet algemeen gebruik helpt de diaken de priester door voor hem de Gaven op te heffen. Het opheffen van de Gaven is echter bij uitstek een handeling van de priester, de Anafora.
- 36 Nieuw is het gebruik dat de priester tijdens het *Waardig is het...* het antidoron opheft boven de Gaven. (Het antidoron is al gezegend bij het begin van de proskomidie.) Dit gebruik houdt verband met de dienst van de "Panagia", de zgn "Verheffing" of "ΥΠΣΘΣΙΣ", waarbij het deeltje voor de Moeder Gods in de Kloosterrefter wordt opgeheven, na de maaltijd na de Liturgie, onder het zingen van "Waarlijk het is waardig".

- 37 Hij gedenkt één persoon, de plaatselijke bisschop, metropoliet of patriarch, of een andere aanwezige bisschop.
- 38 Volgens een oud gebruik: De priester geeft eerst een deel van het heilig Brood aan de diaken, neemt dan zelf, en daarna bidden zij de communiegebeden, met het heilig Brood in hun hand.
- 39 Andere uitgaven: Alheilig Bloed .
- 40 Deze en andere teksten van Pasen staan niet in de Griekse boeken, noch het gebed 'Wis Heer ...', ze worden echter door sommige priesters wel gezegd.
- 41 Sommige uitgaven hebben hier reeds het *DANKGEBED NA DE COMMUNIE: Wij danken u menslievende Heer ..* (zie de litanie).
- 42 De diaken houdt de heilige Kelk hier vast, nog uit de tijd dat de priester het heilig Brood uitdeelde en de diaken uit de heilige kelk liet drinken.
- 43 Indien men twee sponsen heeft, kan de ene (droge) spons in het antimensien bewaard worden. De andere spons, die voor de kelk gebruikt wordt, blijft na de liturgie in de kelk om te drogen.
- 44 De Patroonheilige wordt volgens zijn categorie tussengevoegd: bijv. bij een feest van de Moeder Gods, wordt dat direct in het begin bij de Moeder Gods vermeld en niet nog eens achteraf bij de datumheiligen.
- 45 Tijdens het uitdelen van het antidoron kan ps. 33 gelezen worden en/of de dankgebeden.

EINDE
EN EER AAN GOD